1 с118-130 (вел) X
Контроль экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 30 ОКТЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 130 (6105). ● Мах 2 кепиг.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ЮРТА БОАХАМ МАССЕ А ОАГIОРАХЬАРА ДЕГIАБОАЛАБАРА ТIЕХЬА! ЦУННА КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИИ ХИМИЗАЦИИ ЯРА, ЛАЬТТАШТА МЕЛИОРАЦИ ЯРА ТЕМПАШ СИХЪЕ, ПРОИЗВОДСТВАНА СПЕЦИАЛИЗАЦИИ КОНЦЕНТРАЦИИ ЕЛГА ДЕГIАДОАЛАДЕ!

(КПСС ЦК Тlахьехамашцара).

Гаргахкоачаш латт Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дизар. Цу эгтара доккхагIча цIейга советски нах болх иттлагIча пятилетка диълагIча шера план тIехкхочашъяра дукха йоаржаьча социалистически яхье дика толамаш доккхаш. Цу сийлахьча денга бахе ма боаггIара накъаболх Нохч-ГIалгIачен къахьегамхой а. КПСС XXV съезда решенеш вахаре чакхйоахаш тIагIертта къа а хьегаш промышленни предприятей, колхозий, совхозий коллективаша шоай балха тIа доккхий хьокхамаш гойт.

КПСС ЦК ТIахьехамашта жоп луш вай республика къахьегамхоша, берригача советски наха а санна; шерра социалистически яхь йоаржаьй пятилетка диълагIа шу ударни хилийта аьнна, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна керда толамаш даха шоаш денне дош кхоачашдара тIехьа.

Шоай социалистически дехкараш сийленца кхоачашду В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш пятилетка заданеш кхоачашъяра яхье баьнначаш хIанзе а диъ шера планаш тIехкхоачашъяьча Грозненски бурув тохара балхий управленерча Циплин Владимира бригада, «Южный» совхоза доаркас Исраилова Каметас, Гудермесски мединструментий завода полировщикас Х. Зубайраевас, Назрановски автотранспортна предприяте 1983 шера чотах болх беча таксомоторий водителий бригадира Д. Озиева, «Красный молот» завода станочника Бекушев Фарида, бlаьш болча кхычар.

ДОШИ ГIУЛАКХИ ЦАI ХИЛА ДЕЗА

«Дош денналде — чакхдаккха! Дехкар тIаьнналде — кхоачашде!» — из тIахьехам хIанз миллионаш болча советски наьха вахара боарам, чакхдаккха деза гIулакх а хинна дIаэттаб. Социалистически яхье дакъа лоацарий айденна хьинар хьадловцаш, производства эффективностен балха дикален йолча пятилетка хьцда дехкараш кхоачашдара из тIадерзадеш партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша чакхбоах боккха организаторски политикокхетамен болх. Республика хьалхха латтача предприятешка — Гl. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Красный молот», «Электроприбор» заводашка, «Грознефть», «Промавтоматика» яхача производствени объединенешка, кхычахьа йоккха опыт йоалый тIанийца дехкараш кхоачашдара хьакхолла деза хьалаш хьакхоллаш. Укхаза хаьийнахьа ю оалла итогаш. Уж дIайолзийта яхье дакъа лоацаш жел барашка, юкъ болхлой собранешка, бригадий советашка, уйла тIа ца йохийташ битац тIехьабусараш, гучадоах уж тIехьабнеара бахьанаш, белгалдоах болх тоабара наьксаш. Цхьан дешаца аьлча, дикагIча коллективашка тIанийца дехкараш кхоачашдара тIахьожам цахадлаш лоаттабу. Из бахьан долаш цу тайпарча коллективашка керда-керда гучабуол производства новатораш ударникаш.

Цхьайокъда, халахета и, массанахьа дац гIулакхаш иштта. Цхьайолча предприятешка кIеанта уйла тIаахийта баьннаб социалистически яхь вIаштIехьъяккхара. ДукхагIча хана хьалхалаттараш хестадеш теркал ца беш бут биззача низаца болх ца бераш, пох фукнагIа хуле а алхха дй чакхдаьлча сагота воацараш. Из бахьан долаш кхоачамбоацарашца къовсам лоаттабеча бизза пайда эцац коллектива низах, общественни уйлах, хIаьта хьалха латта опыт дукхачарин йовзац. Из а чIоагIа lаткъ юкъарча балха хьокхамашта, яхьа эффективноста.

Уж кхоачамбоацараш хилара дешха йиш йолаш да бlаргча хьайцача республика промышленносто нийс бетта план тIехкхоачашъьяле а из кхоачаш ца еш предприятеш йолга. Церех я цементни завод, «Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени. ХIаьта цар коллективаша а дехкараш тIа ма кийцадарий. Цар кулгалхоша, партийни организацено дикка уйла е езаш да из гIулакх.

Хоаш да цхьайолча хано шу долезуш тIаэза дехкараш формана тIанйдеш долга, царца хул цхьаккха а дехкарийла ца нешн а кхоачашъьйий хьажо йиш йоаца а пункташ. Цу хьакъехь дагайохийтачи бакъахьа а ловкъоста Л. И. Брежнева социалистически дехкарий лог, вай берригача боахам делаоеча берригача балха а санна, дикал, эффективность эахьан, къахьегама овсарле лаккъар бахьан лоеттабу къовсам ба аьнна енна указани. Алхха уж тайпа карта бола гIулакхаш тIадоацаш хул цхьайолча предприятеша тIанйду дехкараш. Министерстващен ведомстващен е еза йоакхо и яц, тIахьожам а лоаттабац планаш тIанйду дехкараш кхоачашдара, къьестта аьлча оттаьча номенклатурагIа продукце дерриги тайпаш арахецара. Цудухьа дукхача предприятеша кхоачашъяц поставкай план.

ХIанз шу чакхдала гарга гIертача хана партийни, профсоюзни организацей, боахамий кулгалхой лоархIаме дехкар да тIапйла дехкараш, денна дош кхоачаш ца деш цхьаккха а предприятие, цхьаккха а боахам кургбоацаш гIулакх вIаштIехьдаккхар. Дош цаIи гIулакх кхы тайпен хула вай хана ла йиш йолаш дац.

Социалистически яхь делаеча массанахьа кулгал лувцаш хила деза КПСС ЦК Тlахьехамцара е делаш:

СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОИ! ХIАРА БАЛХА МОТТИГЕ АЙЕ КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ, ЭФФЕКТИВНОСТИ ДИКАЛИ. 1979 ШЕРА ПЛАН, ИТТЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКА ЗАДАНЕШ ТОЛАМЕ КХОАЧАШЪЯРА ТIЕХЬА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ!

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 62 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

Дика хоамаш

Итт бетта план 7 ди хьалха кхоачашъяьй № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене коллективо. Октябра цIейна дика совгIат кийчдаьд гIишлонхоша. Генподрядагlа болх бара план 125 процент кхоачашъяьй цар, хIаьта шоай ницаца планал совгIа 62 эзар сома маьха гIишлош тьалъяьй.

Из толам баккха йиш хиншай социалистически яхь шерра йоаржаьр бахьан долаш. Яхье къьестта дика аьттув баьннаб В. Меркулов керте латтача кхоалагIча участка коллектива, Иоз. Панченкос кулгалдеча асфальтобетонщикий бригадо цхьайтталагIча пятилетка чотагIа къахього ер кхоалагIа бутт ба.

* * *

Октябра цIейна дика накъайоегIа «Грознефть» объединене буровой эксплуатационни оборудовани ремонт еча коммунист И. Арзанов керте латтача бала коллектив.

Оборудованена ремонт ярец продукци арахецарец итт бетта план кхоачашъярах рапорт деннад цо. Оборудованена ремонт ярца цхьана укхаза кийчъю царна эша запасной оатхалаш, тайп-тайпара приспособленешни бурув тохача эша контрольно-измерительни прибораши. Из еррига продукци бурувдеттарашен мехкдаьтта доахарашен чIоагIа дика лоархIаш я.

* * *

Ер шу доладелча дешз 1,5 миллион сома маьха оборудовани, контрольно-измерительни прибораш дIаяхьай тай бурувдеттарашен промысловикашта.

Цу коллектива технико-экономически хьокхамаш дика да: итт процент тIехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лаккъара план, ши процент таргга лохдаьд продукцега дIадолар. Из бахьан долаш ткъо эзар сом кхоадаьд.

Социалистически яхье хьалха латташ я коммуниста Лютов Виктора кулгалду кхоалагIа ремонтно-механически цех. Хьинаре къахьегаш я строгальщика Р. Якимова, токараш В. Колесников, М. Эдиев сварщик В. Мазур, слесарь А. Кучеренко.

* * *

Грозненски радиотехнически заводе керда продукци арахецилга карадерзадаьд. «Олимпиада-80» Оргкомитета заказагIа вай мехка эггара хьалха арахийцай ши эзар звуковой колонка. Москве, Киеве, Ленинграде, Таллинне олимпийски объекташка оттаергья уж. Цул совгIа заводе хьаьий 50 коммуникационни шкаф. Ер шу чакхдалаьхьа цу тайпара 25 шкаф кхы а дIайохьийтаргья.

Октябра хьалхерча яхье дика болх бу слесарашка Г. Аканшина, Е. Белогурова, кхычар.

В. ИОСИФОВ.

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе № 43-5 йолча установке дукха йоккха говзал йола болхлой ба хьинаре къахьегара валте этта бодз беш. Царна юкъе коллективо сий деш, лоархIаш ба тIехдика технологаш: воккхагIвола оператор Патютько Виктор, операторош Морохотов Алексей, Бухтиярова Любовь, Ушакова Таисия. Уж берригаш а йоккха производствени опыт йолаш ба. ХIаьта шоай говзал хаддаза кагирхошта дIаlомаю цар.

СУРТА ТIА: установке дикагIбарех йола оператор Бухтиярова Любовь.

З. ВАТЧАЕВА сурт.

«Iаьржа дошув» лехарий толамаш

Октябра 62 шу дуза дикхьатIакхочаш скважинаш яхара иттлагIча пятилетка диъ шера план кхоачашъе. Скважинаш хьалъяра пятилетка план диъ шера кхоачаш дош деннад бурув деттача балхий Грозненски управлене коллективо.

УБР-е къаьстта белгалъяьнна я № 147 — Левобережная бурув деттача бригада коллектив. Цунна керте латт Мельников Василий Фадеевич. Цу бригадо Тийрка аьттехьарча берда тIа мехкдаьтта дахьаьд № 144 йолча скважине. Массеза шу да по кIезк етташ «Iаьржа дошув» тела.

Цул тIехьагIа Тийрка аьрда берда тIа бурув детта йоалаелар бригада. 5305 метр кIоарга бурув техар № 130 йолча скважинан, хIаьта № 147 йолчоа 1800 метр. Укх октябрь бетта 24 дийнахьа цу скважине 1025 метр бурув техад. Бригаде къаьстта дика къахьегаш ба бурувдеттараш Ахмаров, Капустин, Пашагов, бурувдеттарий гIоначий Денсков, Дадаев, электромонтераш Петров, Куркаев, буровой оборудованена ремонт ю слесараш Рыков, Лобов.

Шийб болх тIехдика бохаш ва бурув детта мастер А. А. Керимов. Грозненски мехкдаьтта техникум яьккхачул тIехьагIа укхаза балха веная из. Юкхьашха бурувдеттачун гIонча волаш хилар. Цул тIехьагIа бурувдеттар, техник, воккхагIа вола инженер волаш болх бир. ХIанз из керте латта бригада геттара дика болх беш хьайоагIа. Цо укх шера кIезк тохий хьокхаш тохаам баьб № 130 йолча скважиннана. Бурув тохар сихдара чотагIа сентябри октябри бетташна итташ эзараш сом кхоадаьд бригада.

Д. ГАВАЕВ,
Грозненски УБР воккхагIвола инженер.

ХАНАЛ ХЬАЛХАБУВЛ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 62 шу дизара четадаьча КПСС Центральни Комитета ТIахьехамаша дог-уйла айиь къахьегаш ба «Красный молот» завода машинашъераш.

Цар хIара бетта заданеш тIехкхоачашъю. ХIара а оттаьча графикал хьалха боа тIа ув.

Заводе дукха коллективаш я иттлагIча пятилетка заданеш кхоачаш а яь, 1981 шера чотах къахьегаш. Царна юкъе я Баканов Валентина кулгалдеча № 1 йолча цеха коллектив а. Цу цеха коллективо арахецача продукцена «Дикала знак» еннай. Укхаза хьинаре къахьегарца белгалваьнна ва Безруков Николай. Цо казмерзаьй яхо тохаал. Ший балха опыт кагирхошта дIалуш хьавоагIа социалистически яхьа толамхо вола Н. Безруков. Цо хIара денна ший заданеш 150 процент кхоачашью.

Х. АБАЕВА.

Пятилетка боаха гIа

Мехка промышленносто 1979 шера нийс бетта паччахьалкхен план кхоачашъяра итогаш яьй. СССР ЦСУ хоама тIа белгалду, промышленноста болхлоша социалистически яхь йоаржаь, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 62 шу дизарга кийчлуш Iалайдаьд январе—сентябре промышленность дIахо дегIайоалаенга.

Объединенешта предприятешта оттаь продукци маьхала яккхара план бlарчча хьайцача промышленносто кхоачашъяьй. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича промышленносто 3,4 процент дукхагIа продукци арахийцай. Ден-бус хьаю продукци 3,7 процент дукхагIа хиннай.

Къахьегама овсарле 2,4 процент айеннай: цул чотах арахийцад тIаккхийттача продукце диъ дахьъах кхоъ таргта. Пайда дукхагIа боьб.

СССР ЦСУ хоама тIа йоалаю продукце лоархIамегIа дола тайпаш арахецар хьатойташ йола даннеш. Нийс бетта яьккхай: электроэнерги — 904 миллиард киловатт-сахьат; газ — 299 миллиард кубически метр; кIор — 540 миллион тонн, болата турбаш — 13,5 миллион тонн, дIайийна хIамаш лораю химически средстваш (условни единицаш) — 363 эзар тонн; прибораш, автоматизаце средстваши царна запчасташа — 3,6 миллиард сома; вычислительни техника средстваши царна запчастащ — 2,8 миллиард сома; мехкдаьтта аппаратура — 147 миллион сома; химически оборудовании цунна запчастащ — 556 миллион сома; тракторащ — 410 эзар; юртбоахама машинаш — 2,0 миллиард сома; ка бола хьаташ чуэца комбайнаш — 84,2 эзар; боамби чуэца машинаш — 6,8 эзар; экскаваторащ — 31,3 эзар.

Арахийцай шовини изделеш — 16 миллиард сома; телата кога гIирс — 545 миллион пара; маргаш — 2,3 миллион тонн; кхачан кхьаьрий продукци, чкъаьрий консерваш а йолаш — 3,7 миллиард сома; чакхълиикхааза йолча шурий продукци — 18,9 миллион тонн; кондитерски хIамаш — 2,7 миллион тонн, комбидоакхарш — 44 миллион тонн; сахьаташ — 48,2 миллион; телевизораш — 5,4 миллион, царна бос барам — 1,3 миллион.

ТIехкхоачашъяьй нийс бетта газ яккхара, прибораш, автоматизацен вычислительни техникан средстваш, юртбоахама машинаш, мехкдаьтта аппаратура, шовини изделеш, культурно-бытовойи кол-карта эшен товараш, продукце кхыдола тайпаш арахецара план.

Цхьацца йолча министерстваша, производствени объединенешен предприятешен кхоачашъяьц продукци хьаяран маьхала яккхарах, къахьегама овсарле айяра, продукцега дIадолар кIезигдара, накопленешта оттаьь заданеш.

Кхоачашъяьц мехкдаьтта даккхарен чакхдаккхарен, кIора баккхара, Iаьржача металла кийча прокат, минеральни удобренеш, деловой хьу, кахьат, продукце цхьадола кхы тайпаш арахецара нийс бетта план. Оттадаьча договорашкен нарядашкен хьенига потребителашка продукци йизза дIакхоачийтилга Iалашдаьдац еза-йоккхачен транспортни, химически мехкдаьттан машиностроене, электрически автомобильни промышленноста производствени объединенешен предприятешен.

КIезиг-дукха дикагIа хиннад цхьайолча отраслей бахьа технико-экономически хьокхамаш продукце дикали. Кара а дерзадаь арахеца ладаьд цхьа эзариел дукхагIа продукце керда тайпаш: производствера дIаяьхай къаенна цхьайола изделеш. Дикала лаккерча категорегIа йола продукци дIадахача шера цу ханаца нийсдича 23 процент дукхагIа хиннай.

Предприятейн объединенейн коллективаша социалистически яхь делаеш чакхйоах кхы тIа а тороаш дахара, долаш дола кхоачамбоацараш дIадахаре, производства эффективности балха дикали айяра тIеэрзаль мероприятеш.

(ТАСС).

КУЛГАЛДЕЧА КАДРАЙ ДЕШАР

Ший занятеш дIайолаьй республика партийни, советски, боахама кулгалдеча болхлой теоретически семинаро. ЛадувгIараша Iомаергъя «Боахама механизм аргайоахаш тоалра курс».

27 октябре КПСС обкома заседаний зале хилар хьалхара заняти. Из хьайийллар парте обкома шоллагIча секретара Л. Д. Магомадова. Цул тIехьагIа цига хиннараита Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета доцента, философски Iилмай кандидата Р. П. Дулерайна йийшар «Ленинизм — вай замак революцион байракх» яха лекци.

Комсомола денна хетаяь

ДIадахача кIираннийнахьа ВЛКСМ 61 шу дизара сийна Грозненча кагирхоша чакхъьйнхар лёгача атлетиках йола эстафета. Тхьаь этапа йиниьача а нийс километр совгIа дIоахал долча а эстафете дакъа лаьцар 1500 гаргга саго.

Цхьа эзар совгIа дешархо волча школашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар 55-чу школа командо, хIаьта эзарнега дIа ца кхоачаш дешархой болча школашта юкъе — 56-чя школа къонача спортсменаша. ЛаьрхIача юкъер чадешара заведенешта юкъе кхычарел хьалхагIа финише кхаьчар Грозненски педагогически училища команда. Профессионально-технически училищий дешархошта юкъе яьржача яхье телар № 2 йолча технически училища кагирхой.

С. ПАРЧИЕВ

СССР Лакхехьара Совет гулъярах дола
СССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: иттаьлагIа хержача Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьара Совета шоллагIа сесси 1979 шера 28 ноябре городе Москве гулъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

г. Москва, Кремль.
1979 шу, 26 октябрь.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СЕМИНАРАШ

КПСС обкома политически дешара ЦIагIа чакхъьйнай «Экономически знаней лардаш», «Социализми къахьегами» яха курсаш Iомаечи коммунистически къахьегама школай пропагандистий семинараш.

«Планированни елга тоадарахи производства эффективности балха дикали лаккъара боахама механизмо еш йола воздействи чIоагIъярахи» бола КПСС ЦК-ан СССР Министрий Совстен соцам, КПСС экономически политикей из лаккъаккхара къахьегамхоша лоаттабу къовсами, кхомбара режима материальни ресурсаш хьурмат деш дIаахийтари, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхари цул дисциплина чIоагIъяри, социалистически предприятерча НОТ-а ларпаш Iомаиера хьехамаши рекомендацеши елар пропагандисташта.

Боккха теркам тIабахийтар КПСС-о доазол арахьа чакхдоахача политически гIулакхашта, идеологически къовсама проблемашта, партийни пропаганда методикана.

Семинара доакъошхошта лекцеш йийшар Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета преподавателаша: А. И. Похвищева, С. Е. Изюмскаяс, С. П. Варламове, мехкдаьтта института преподавателя Г. А. Габисова, кхычар.

Семинаре хиннараш учебни фильмашка а экономически дешара системана лаьрхIа арахийцача кердача книжкай выставкага а хьежар.

Р. АХМАТУКАЕВА.

Доазол дехьара хоамаш

БЕРЛИН. Венгрера, ГДР-ера, Польшера, Румынера, Советски Союзера, Чехословакера 600 совгIа специалист гулвир тахан ГДР столице чакхъьйнача социалистически мехкий унакхIено лораяра болхлой VIII конгрессе. Цун доакъошхоша ихе дийцахьа дийцар хIанзарча хирургеи травматологеи актуальни дешаш, лазарашта дарбаши профилактиксе ира опыт дIа-хьа ийцар. Медикаш вIашагIкхетарах хьахиннараш шерра юкъеоьйрга содружества мехкашка.

ФРИТУАН. Берег Слоновой Кости яхача республика цхьан районе комсаш бахьяра опыташ я еш, хоам бу «Фратерните-Матэн» яхача эбидканск газето.

Комсаш — экваториальни тропически Африке валтакъа мара йоаца культура. ХIанзалца Мадагаскаре мара дIалетац из.

ХIапа, яьду «Фратерните-Матэн». БСК-е промышленни масштаб йолаш комсаш ахера тороаш бокъонца тохкаш ба специалисташ. Дунен тIа эггара дукхагIа кофий кахан-бобаш ахеерех ва! хилар хIа керра боваш ба из мохк.

БОНН. Деррига адам хIаландеш долча герза керда тайпаш Малхбузен Европе цу даьтъе ФРГ-е а, дIаотта дара планаш тIа ца эцилга дIадехаш кхайкай машара цхьена гIулакхаш леладара герз дIаваккхара тIехьо Малхбузенгерманси комитет. Комитета йикало белгал ма даккхара, цу тайпара планаш чакхъяхара еттел НАТО членаш йолча фачча хьалхленаша юкъа йолаш еза эггара тIехьагIа ях советски предложенеш.

Заявление тIа бегал доаьха советски предложенена европейски континенте гераш дIадахарга бодача наькъагIа лоархIамеи тоьал боккхен гIа баккхара торо хьаладаш хилар.

ТЕГЕРАН. Ирански герзашцарча низий, Ирана бувхама система ВВС-ей ПВО-я объектай хьакъехьара сведенеш тIайола паьлагIара документаши фотопленкаши чуйоахкаш бlаь совгIа яьшка кораьй Мехрабад яхача тегеранскьи аэропорта таможнера США болхача американски граждании багажата хьажата хана.

«Эттелаат» яхача газето баьча хоамагIа уж документаш Ирана спецорганаша массеза бетта лийхад, юкъера а дига доацаш хьа а корадаьд ирански lаьдалаша валюта къайлагIа доазол дехьа дIакхухьаш йола моттигаш кIирьяларца дувзадена таможенни тIахьожам чIоагIбара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаьхачул тIехьагIа.

МАНАГУА. Кепатеха араьйнай «Ирашна цкъаза арадувлача «Полер сандиниста» («Сандинистски Iаьдал») яхача журнала къам журналахьара Сандинистски фронта пропагандай политпросвещенен ледашта йолча секретариата официальни органа хьалхара номер. Редакционни статья тIа белгал ма даккхара революце идейни дехкараши наха юкъе доаржадара гIулакх кхоачашде деташ да еженедельник. Журнала хьалхарча номера юкъейиссай, белгала аьлла, контрреволюционни элементий гIулакхаш юхатохаран демократически эгалоний процесс чIоагIъяран Никарагуа дерригача патриотически низий цхьоагIо хилар лоархIаме долга белгалдоаккхаш йола «Революции контрреволюци» яха статья.

КАНБЕРРА. Город Аделаида университетерча австралийски Iилмахой группо заявлени яьй, хIаьта цу тIа хаздахьа лоархI мехка тIайца лаьрхIа йолча службай полномочеш шерьярах дола закон. Керттерча даьхье прогрессивни уйлаш йолча граждаiашта тIейха делаш йолча мхеркхьалени разведкан Австралийски организацена (АСИО) кердача законо мукъа лу телефонаца дIа-хьа деча къамьалашна ладувгIаш йола устройстваш уттаеи граждаiашка шоашка йодаш йола корреспонденци хьаастен.

(ТАСС, 27 октябрь).

ЛЕКТОРИЙ ХЬИНАРИ ГОВЗАЛИ ЛАКХЪЕ

«Знание» общества республикански организаце пленумера

Укх деношка КПСС обкома политически дешаря ЦIа-гIа хилар «Знание» общества республикански организа-це правлене воръIлагIа пле-нум. «Идеологически, поли-тико-кхетама болх дIахо тоа-барах» бола КПСС ЦК соца-ми парте обкома III пленума рашенеши «Знание» общест-ва Нохч-ГIалгIай организаце кхоачашъяра даьчох» яха дош дийцар цига. Цу хьакъе-хьа доклад йир республикан-ски организаце правлене председатела Р. П. Дуле-райна.

Пленуме белгалдаьккхар, «Знание» общества организа-цеш шоай дIахо де дезача гIулакхий деналера програм-ма санна «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам тIа а ийца. Из кхоа-чашбара мероприятеш утта-еши чакхйоахаши хиннилга. Лекционни пропаганда тоая-ра, цун Iилман боарами эф-фективности лакхъяра рес-публикански организаце правлене президиумо Iилма-хошца. Iилмани идеологиче-ски организацешца лоаттаду бувзамаш дегIадоаладара, цу балха координаци елга тоадара тIадерзадаь цхьадо-ла гIулакхаш чакхдаьхад. ананей къаьст-къаьстача доа-къоех болча лекторашца 261 республикански семинар чакхъяьккхай.

«Знание» общества орга-низацеша беча беррригача бал-ха дика влияни яьй «Лекци-онни пропаганда лоаттамахи из тоаяра де денарехь» яхача цхьа шу хьалха КПСС ЦК тIайийцача соцамо а. Цу дер-ригно йиш хилийтар марк-систско-ленински теорега, КПСС, чурчон арахьарчеи политикана. КПСС XXV съезда решенешка комму-низм хьалъяра оттаьча лоархIамеча проблемашта пропаганда елга шерегIа доаржаде. Иштта дукхагIа еш укх тIеххьарча хана со-ветски вахара хьисапах, ком-мунистически нравственнос-тах йола лекцеш а.

Лекционни пропаганда тоа-яра тIадерзадаьча гIулакхаш-та юкъе лоархIаме моттиг дIалоац хIанз лекторашта еш йолча общественни аттеста-ци, укх кара́рча бетта ерри-гача юххьанцарча организа-цешка чакхйоахаш хиннача отчетно-хоржамий собране-ше.

Укх гIулакхаш хьадача лостамагIа вIаштIехьдаьккха леладеш а хIаьта лектораштa аттестаци елга 1979 шерре а чакхдаьккха йола гIерташ е я Октябрски, Надтеречни, Сунженски санна йола районни организацей правленеш.

Пленуми къамаьлаш дай-чар цкъа санна дукхаза а белгалдаьккхар къахьегамо коллективаш планаш, зада-неш, социально-экономически декхараш кхоачашдара идео-логически Iалашо яра болх тоабаро къахьегамхой сакхе-там айбара, цар хьинар лакх-дара дика гIо деш хилар.

Лекционни пропаганда дI-хал тоаяра, лекторий балха формаши методаши дайи аргайоахаш тоае езаш хилара хетадаь дар Ленински район-ни организаце правлене председатела, Грозненски мехкдаьтта института до-цента йов. Шабаьница дай къамаьл. Района коллекти-вашка хIара шера дукхагIа ещ лекцеш. Нагахьа санна 1977 шера 6018 йийшале, дIадахача шера уж 6497 дIа-кхаьчар. тIаккха карарча ше-ра кийс бетта йийшараш пхе эзар гаргга я. Наха безаче хеташ ладувгI ВУЗ-ий препо-давателашей Iилмахошей ян. Коптева, Умарова, Габи-сова, Ковпаке, кхычар еша-ча лекцешка.

Районе традици а хиъна дIаэттад цаI доле политди чакхдоахилга. Цу деношка «Красный молот», «Авто-спецоборудование» заводий, шеййн производственни объедниене яр санна йолча хIара йоаххача коллектива цехашка, производственни участкашка къамаьлаш деш хул 10 — 12 лектор.

Наьха сакхетаме дика ле-раш юташ, цар пайдане къа-маьлаш деш чакхъьлар новкъоста Л. И. Брежнева книжкех лаьца медицински училище а кхтта кхычa кол-лективашка а ль конферен-цеш.

Цувца цхьана оратора бел-галдаьккхар, кIоарга чулоа-цам боацеи дукха ладувгIа наьха безам хургбоацек лек-цеш хIанз а нийслуш хилар. Из гIулакх бокъолгахьа дай-кхара тIаерзаль и хIанз лекторашта еш йола аттеста-ци.

Укх тIеххьарча хана райо-не кIезигьий правови лекша-ех ешаш йола лекцеш. Из гIулакх къаьстта тоадаза даргдоацаш да дукха ха йоа-цеш ауламаш кIезигдара бу профилактически правопоря-док чIоагIъярех болх тоаба-ра хьакъехьа КПСС ЦК баь соцам теркамо вай ийцача.

— Лекционни балха тIа хIанз а кIезига нийслац формализм, — аьлар «Зна-ние» общества республикан-ски организаце правлене Iилма-методически совета председатела йов. Коптева. Моттигаш хул наха делкъий-га салоIале хана лекцеш ешаш а, хIаьта беседа яра хьисапе 15 — 20 минутах уж чакхйоахаш а.

— Геттара кIезига хул яай, — аьлар цо, — наха гIу-лакх деча сфере къахьегам-хой болча къамаьлаш деш. ХIаьта наг-нагахьа районаш-ка дахь нийсделча а кертте-ча даькъе йоккхача коллек-тиваштa а доле гIулакх чакх-доакх, хIаьта фермашка, бригадашка дIахьача карегI-дала.

Вай замалахьарча лекто-рий вуттонца шоай гIулакх леладе карагIдаргдац, мага-хьа санна хии-ханнахье хьа-гул а беш царна вай мехка а доазол арехьа а латтача гIу-лакхех лаьца хоамаш деш ца хуле.

Пленума доклъошкоша чIоагIа безаме хеташ ла-дийгIар КПСС Малгобекски горкома секретара йов. Албо-тачиевас даьче къамаьлага. Наьха дег чу дужаргдола, уж тешабергбола, дикагIа къаьхьета боахаргбола къа-маьла де хоаш хила веза вай ханара лектор, аьлар цо. ХIаьта из де вIаштIехьдарг-дац дезиа шиэ говзал лакхъ-еш, дика наьха деташка кхоачаргдоле маькъаш лехаш из ца хуле. Цу даькъе тхона доккха новкъостал ду хIанз еш йолча аттестаце. Из гIу-лакх эттара хьалха тхоашта, парте горкома бехктоаха-мечи болхлошнара, дIадола-дар оаха. хIаьта хIанз из болх дикка гаьна а баьшаб.

Пленуме къамаьл даьча дукхачар белгалдоахар лек-ционни пропаганда лостами дикали даим наьха лакхбен-нача юкъарообразовательни культурни боаримга хьежа йоацилга. КIезига дуьц лек-цешка Iилма-технически прогресс сихъярах, Iилманеи техникани карагIдаьнараш халкъа боахама юкъенхахьа-рах, къахьегама оасарле, балха эффективности дикали лакхъяр духьа лоаттабеча къовсамах, материалаш, бей-дал, доагор, энерги, финанса-ш рузкъа кходарах дола де-шаш.

Лектораша укказа тер-калъиш мехка, автономни республика къахьегамхой ду-ховни вахаре хула социально-экономически процессаш, ду-неи халкъашта юкъерча вре-не ирбенача идеологически къовсаме белгалонаши ту-лоацами, общественна духьа-ларча а дIаяхача заман тIе-хьадисача а гIулакхашца рес-публике, районе, моллагIча коллективе къовсам лоатта-бара дола хьалла декхараш.

Пленуме ира критика йир Назрановски, Грозненски, Урус-Мартановски районни организацешта «Идеологи-чески, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам арабаьлча а парте обкома III пленум хилча а гIулакх тоадара хайра сагото ца еш Iеш хиларах. Укхаза тIехьедоаккхаш да лекто-рашта аттестаци елга а. ХIаьта цкъазе из гIулакх формально леладеш а моттигаш хул.

Пленумо иштта хьадийхар хIанз кхы а хулаш йола от-четно-хоржамий собранеш а тIаккха хургйола районни конференцеш а лакхача орга-низационни идейно-теорети-ческий боарами чакхйоахил-га.

ДIахо йодача хана лекци-онни пропаганда тоаяра тIа-бирабаь хьадда соцами ме-роприятеш тIайийцар.

Пленума балха юкъе да-къа лоацаш а къамаьл деш а хилар КПСС обкома пропа-ганди агитаци отдела за-ведующи А. Н. Ташитов.

С. МАЙСИГОВ.

МОСКВА. «1976 — 1980 шерашна машинаьъа транспорт дIахо дегIайоала-яра де дезарий хьакъе-хьарча» КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцама жоп а луш Октябрски Рево-люце орден лелаеча Ильича цIерагIча локомотивни депо коллективо 17 дд хьалха кхоачашъай мовхьаш дIа-юха кхахьара ийс бетта план.

«Города Москван образ-цова предприяте» локомотив-ни бригадаш ях лелаеш а укх девизагIа: «Графика цхьа минут тIехьа ца юсаш». Балха юкъе йоалаьй эффек-тивностен дикален личевой счеташ. Депо 430 совгIа бол-ча болхлочо дош деннад пя-тилетка дикь шера йола шоай планаш Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дизарга, хIаь-та 215 саго — В. И. Ленин ваьча дийнахьо денс 110 шу дизарга кхоачашъе аьнна.

Депо болхлой сийлахьа гIулакхий истори дIадоладен-над эгтара хьаллара эрсий революци кийчъеча хана. 1905 шера декабре мастер-ской слесара Н. Г. Николаев-Розанова партийни ячейка эл даьегIа герзашка кийчъаь восстане дIайолалуш хилар дIахойтаь гудок тесай. Депо герзаша кийчъоь дружина тIом беш хиний Пресне бар-рикадашка.

Ленински тIаьхьехам хинни-ча деношка парте кхайкарал-ла жоп а луш депо 80 болх-ло ВКП(б) мутIарашка ба-хаб. Цу хана митинге депо коллективо Москован Сове-тага дехар даьд предприяте-на В. И. Ленина цIи тилла аьнна. Революционни къа-хьегамен доккхий гIулакхаш нарагIдуьларах предприятена «Ильича цIерагIа цIе депо» яха цIи ениай.

Машинистнаьхьа транспорте стахановско - кривоносовски болам дIаболабеннача хана дезз яхье баьнарий хьал-харта мутIарашка болаш, поездаш сиха лелаеш, ремонт йоацаш уж дукхагIа лелий-таш, хозрасчет балха юкъе-йоалаеш, доагора кхом беш хьабаькхаб ильичевцаш.

Транспортникашна доккха даькъе юкъедихьад Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо яьккхача коталожка.

ТIом дIабаьнначул тIе-хьагIа депо болхлошна нов-къостал даьд мехка малхбу-зера машиннаьгъа пред-приятеш юхаметтаоттаеча.

1958 шера Москва-Сорти-ровочни депо дIаболабаьча коммунистически хьисапе къахьегара болама юкъе ба-хаб ильичевцаш цу дийна. хIаьта каста хьахилар ма-шиниста Б. А. Мартынова коммунистически къахьегама эгтара хьалхара бригада. 15 шу да депона «Коммунисти-чески къахьегама предприя-ти» яха цIи ена.

Укх тIеххьарча шерашка депо ерригача цехашта ре-конструкци яьй, ерригa локо-мотивни парк хийцай, балха юкъекхуьл производственни процессашта еш йола автома-тизаци. Iалашмате доккха де-кхъа лоац ильичевций тоала-машко коммунистически къахьегама школаш, хье-хамчий совето.

Корта болаш дешаш къес-таду Ильича цIерагIа локо-мотивни депо паркома засе-дане (сурта тIа). Из моллагI-ча политически мероприяте бокъонца йола штаб я.

Ю. ЛИЗУНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Проблемаши хетараши

Миграци: ше-шегIа хулари планагIа ери

Хьалхарча пятилеткай ше-рашка вай мехка керда заво-даш, фабрикаш, электро-станцеш хьалъяра гIулакх шерра даржар бахьан долаш йолаелар юрташкара горо-дашка ухача дукхача нахьта миграци. Цу хана шоаза сов-гIа тIаккхийтар вай мехка городашка баха нах, юрташ-ка бахача наха, уж чIоагIа беббашехьа а, хIама тIа ца кхетташехьа а.

Городашка баха нах юр-ташка бахарий чотагIа тIа-беттабалара тенденци хIан-зарча хана а йолаш я. ТIех-хьарча ийс шера городе ба-харашта тIаккхийттача нахах 60 процент бараш юрташ-карча миграце чотах кхийт-таб. Из дерригa бахьан до-лаш юрташка баха нах 38 процентага кхоачаш кIезиг-беннаб (1913 шера 80 про-цент нах юрташка бахар Россе).

Бокъонца лаьрхIача юр-ташкара нах баха городашка дIаахара процессе законага диллача нийса я. Цхьабаьг-да, цунах доаллаш цхьа ниха-тиенн хIама да — селхан ахаржой хинарех дукхагIба-раш лоаллахарча ерригача городашта юкъе йоккхагIъ-яраш дикагIа хеташ ба. ХIа-ма?

Миграце керттера закон кхетаде хала долаш дац — вах дикагIа йолча моттиге кхача гIерт. Хьалха юрта ва-хаш хиннача сага хетачох, йоккхача городе дикагIа я. Цунна хеташ дар, дукхьал дIаргда вай. хуxьала ала хIама доацаш дац, амма факт ше йолча тайпара факт а йолаш юс — йоккхача городаша, Iалашмате доккхий-ча магинташа санна дукха а дукхагIа бола мигранташ шоашта тIаувз хIанз. Из ба-хьан цу тайпара городаш бо-къо йоаццаш сиха дегIаух, царех супергородаш хул, цо хьалхашна уттаю массала а къесталуш йоала Iалашмате дукха проблемаш. Хоьш ма дий город йоккхагIа ме хул наха сихха а партIата а транспортIи буьзам Iалашбе, эшшача тайпара дола гона-хьара Iалама хьалаш хувца ца далийта, кхыдараш де ха-лагIа хуга. Баьнда, ала де-за, балха вахара, деша торо хилара, мукъача хана ваха моттигаш хилара даькъе йок-кхийча городашка кагийча а юкъерчи а городашкарчул торонаш дукхагIа я аьлла.

Кхетаде хала дац, стихий-ни миграцех тIехьара а хила тардуш дар. Цхьаболча демо-графаша шоай кхоанен прог-нозашка хIанзле а уттаду вайна хьалхашна 100 мил-лион сагага кхоачаш мах ба-хаш моттигаш йолча юкъар-ча суперурбанизаце сурт. Къовсам боацаш да, из яц адамий кхоанарча общежите дикагIа йола модель.

Юкъерчеи кагийчеи горо-дашка баха нах дукхагIа хуребола миграце баланс юхаекъара проблема я Со-ветски паччахьалкхен соци-альни а экономически а по-литике эгтара актуальегIа ярех цаI. Плановии центра-лизовании экономика торо-наш йоккхий хиларах пайда а эцаш, тIеххьарча шерашка керда промышленни гIишло хьалъе моттиг хоржаш по дукхагIча даькъе йоккха йоа-цача городашкахьа бу озабе-зам. Социологий расчетех, по хувца беза юрташкарча ми-граце лостам.

Вай мехка юрта цкий урба-низаци активно лел. Россий-ски Федераце, масала, чакх-йоаккхаш латт эгтара йок-кхагIа йолча экономически программех цаI — Нечерно-земье эргаякхар. Из про-цесс йолаш я кхыта регио-нашка а. Юртбоахама къа-хьегамех индустриальни къа-хьегама тайпаех цаI даро, городера комфорт юрта кхоа-чаяро, шеко йоацаш, влияни ергья миграционни процес-сашта.

ТIеххьара итташ шераш белгалдаьннад СибарегIа уха баха нах совбуларца. Из Iалашмате йоккха регион на-ха мерахьалара бахьан, дуь-цилта а яц, цун Iалама руз-къаш алсама хиларах латт. СибарегIен кладовойшка практически Менделеева таб-лица ерриги элементаш я, хIаьта царех дукхагIъяраш промышленни лоархIам бо-лаш а я.

Цу регионa экстремальни Iаламо, дегIаьхача ин-дустриальни центрашта гаь-на хиларо Iалашмате чоалха-но а ду маьха дез а ду Сиба-регIе караерзаяра гIулакх. МоллагIа керда гIишло хьалъярга дIадодар 1.5 — 2-за дукхагIа да укказа, СССР европейски даькъа тIа додачул. хIаьта цхьа балхахо хьа а воалаваь цига кердача моттиге ваха Iоховарга дIада-хийта дезаш хул паччахьал-кхе 30 эзар сом гаргга.

СибарегIен миграцьий керттера контингент мехка ерригача йоккхийча горо-дашка йолаш йолча органи-зованно болхлой хьайбеча лаьрхIача бюрога гIолла договораш а деш ухаш бола лакха квалификаци йола специалисташ ба. Цхьа-баьгда, берригаш а ахац Си-барегIа договорех. Дукха-нешта баькъахьа хет тIанийца цхьанна тайпара декхараш а доацаш шоай мукъагIа Iо а баха баха хайшача.

Из край караерзае дола-декнача хана юххьанна со-циально-бытовой фактора лоархIам теркам бацар. цу-духьа СибарегIара юхадола-далар миграце тоатол. ХIанз укх сахьате Малхбузехьара районаш караерзаяра стра-теге керда баха ухача наха эша хьалаш хьадара пробле-машта къаьстта теркам тIа-бохийт. ЦаI шоллагIчоа тIе-хьа хулаш хьахул цига ба-хача наха эша хьалаш керт-терча даькъе Iалашдаь йола къона СибарегIен городаш Усть-Илимск, Ангарск, Ше-лехов, Саяногорск, Стреже-вой, кхыдараш. Из политика бахьан долаш мигранташ цигара юхаахар хоалуш кIе-зигдениад.

СибарегIа керда гIишлош хьалъеча къахьега безам бо-ла нах цига баха дIабуташ паччахьалкхено шийна дIа-тIайбета Iалашмате йоккхий-ча расходаша проблема къоастаяра кхы наькъаш ле-ха дезаш оттаду гIулакх. Цу планагIа пайданагIа лерхI кертерча даькъе укхаза дук-кха энерги чулоаца производ-стваш, хIаьта иштта техноло-гически процесса макси-мально механизаци автома-тизаци яь предприятеш хьалъяр.

Сево тIаувз цуна дукхагI-бараш хьалха шоаш балхаш деш хиннача моттигашна ва-хара мел эша хьалаш а до-лаш хинна нах? Ахчох? Сих-ха наьъера е торо хиларох? Е гаьнача наькъа романтико. Хьалхарчо а, шоллагIчо а, кхоалагIчо а уяз.

Район ше а экономически даькъе сихха лакхлуш а де-гIайоагIаш а латташ хилара-гIе. СибарегIа а я дукхагIа гIулакхага диллача а творче-ски а дегIаахара перспекти-ваш, массанахьа а эшаш ба нах, къаьстта квалифициро-вании специалисташ.

Ахчех? Из кIезига лоар-хIам болаш дац сага вахаре. ХIаьта СибарегIа алапеш 1.5 — 2-за лакхагIа да юкъера лаьрхIача мехкачул.

ТIехьара а, вай мехкарча дукхача кагийча нахан мех-карашта СибарегIа болх бар денала даьнъера эизамен ла-пар, шийн тороший потенциал йовзар санна хIама да. Пси-хологаша йоах, хьакхувшше-хьа а шийта фу дулургда хьа-жар — сагах доаллаш дола хIама да. Цар йоах из саг шийн денал, хьинар дIагойта гIертилга да. Иштта дуьц ирае керда гIишлош хьалъ-еча улача эзараш долча пись-моех цхьанне автора Сиба-регIа ваха шийн безам оттара бахьанах:

«Са безам ба шун областе, хоаддадаь аьлча Чукотке, болх бе. Аз цкъа из а даьдар шуга, амма сона жоп дайтар чуIо моттиг ца хиларагIа вы-зов лйта йиш яц тха аьнна. Амма аз аьхар кхетадеьда-цар цар. Квартира эшаш вац со, хIаьта общежити хург ма йий цига. Нийса кхетаделаш аз кхар. Со дукхача ахчан-га дог этта вагIац цига... Е гIулакх дехаш а вац со. Сога болх булургба шофералла а. Кхы ца хуле, моллагIа болх а бергба аз, амма са безам ба Чукотке ваI».

Александр ДЕДУЛ. (АПН).

«Грознефтехимремст рой» треста механизаци яра уп-равлене кIеанга болх баь-бац универсальни погрузчи-ка машинист волеш Роди-мушкин Борис Михайлови-че. Из кхьбараша юкъе белгалвоахар къахьегам бе-ваш хилар, шийна тIадилла гIулакх ма могга дикагIа чакхдаккха гIертар, теша-ме хилар да. ХIара бетта нормаш 130—140 процент кхоачушдо.

СУРТА ТIА: Б. М. Родимушкин.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Мелиораторашта йола техника

Батайске (Ростовски об-ласть) я РСФСР ме-лиораци хии боахамен Ми-нистерства опытно-экспери-ментальни завод.

— Тха продукци дика йовз мехка мелиораторашта, — дуьц Николай Пономаре-ва, завода керттерча эконо-миста. — Фуд оаха царна лаьрхIа арахецар? Эгтара хьалха насосни станцеш — царех хIара станце йиш ту-эийт 400 гектар доача лаьт-та хий дилла, автокранаш, мелиоративни техникане транспортировка яра йоа еза-йоккха прицепаш.

Цул совгIа, хии боахама балхахошта кийчъю оаха хIа-раяр вив сага лаьрхIа а кон-диционераш а тIехьа ме вшар дола вогонташ общежи-теш. Вогонашка монтаж ю оаха столовена а (кухни тIаьь сага лаьрхIа обед ду зали).

Из профиль йола завод Батайске хьалъяр бахьан доацаш дац. Хетаргахьа, ха-ла да вай мехка цу мотти-гашкарчарея дикагIа доаз лаьтташ лаха. Дуккаваьха ни метр ба Iаьржача лаьтта тIе. Амма тIеххьарча 60 шера дукхазза нийтай Къил-баседа-Кавказа Каспийски форда юкерча даькъа тIа, Ставрополье. Доне йоккъал. Цу хьалашка лакхача хьув-къама йола гаранти мелио-раша мара хила йиш яц керттерча даькъе. Иштта хьалъяр Батайске мелиора-тивни а кхыйола лаьтта оах-на а техника хьаюн цунна ремонт юи завод.

15 шу да заводо лаьттанна кIалхара хий хьалтIадоаха насос арахийца. Насосах то-ламца пайда ийбу Российски Федераце боахамашка. Ца талхаш, къаьстта дола гIу-лакх ца эшаш йола из болх беш л фермашка, хий дехна-ча участкашка, Ставрополье, Дагестане, Калмыкие жа лела-деча аренашка. Цул совгIа, заводо шер-шера арахец Монголе хьайбаш леладе-рашта лаьрхIа эзар совгIа насос.

Дукха ха йоацаш батай-ски конструкторашa тIаьича цу насоса еннай паччахьал кхен дикала Знак.

Р. КВЯТКОВСКИЙ, АПН корреспондент.

Планировании боахама механизми дIахо эргаяьккха тоаяр духьа

ХIанзарча хана советски общество дегIаахаро керда декхараш хьалхашка оттаду управлении планировании эргаяьккха тоаяра. Из дош тахан эгтара бIарзагIтарех цаI да, хIаьта из новкъоста Л. И. Брежнева цкъа санна дукхазза белгал а даьхад. «Эгтара хьалхарча эргIаина Iалашдаза даргдац планиро-вани цIенхашта эргаяьккха тоаелга. Вай мохк эгтара хьалхагIа баьннаб экономи-кана планагIа култалдара наьнъа тIа. Из чоалхане гов-зал вайтара Iомаль а Iомаеш а я итташ паччахьалкхенаш кхы. Цхьабакъда, хIанз вайна хьалхашка эттад планови балха боарам айбара. вай боахама кердача масштабаш-кеи куцаген, замо керда дIа-дехарашка хьежжа из вIаш-тIехьбаккхара декхар». Из никъ леррагIа чакхбаха бе-заш хилар къаьгга хьахье-кхад боахама механизм дIахо эргаяьккха тоаярах а партий-ни паччахьалкхени органий декхарех а болча КПСС ЦК соцам тIех «Планировани тоаярах а производства эф-фективности балха дикали лакхъяра боахама механизмо ю воздействи чIоагIъярах а» КПСС ЦК-ан СССР Ми-нистрий Советои цхьана баь-ча соцам тIех.

ХIанз керттера декхар се-нах латт аьлча, из латт, хьа-яьча ерригача производ-ственни фондех эффективне-гIа пайда эцарах, планови со-циалистически экономика совшенех бизззагIа пайда эца-рах.

Къахьегам кхоб, матери-альни ресурсаш кхое, фонда-ша юха хьалур алсамданкха, керда низалаш дикагIа тоае йиш хулийташ йола техниче-ски прогресс лакхъяра проб-лема нийса къоастае йиш я къаьст-къаьста образецаш караерзаярца а ца къоаста-еш, производства доакъошка керда техника оттаярца, цун технически боарам бокъонца лакхбарца. Цу гIулакха кер-да техника караерзаярен юкъейоалаярен задашеш про-изводства органически дакъа а зард а хина дIаотта еза. Творчески планированей кер-да идеяш чакхъяхара хе сихъярен экономически эф-фективность лакхе хилара те-шай ду «Промавтоматика» яхача Iилма-производственни объединене балхо. Цун оом-то хьахьокх творчествана план уттае йиш халар а утт-таалза яр ца хилар а.

КПСС ЦК-ан СССР Ми-нистрий Советен соцамо де-кхар оттадаьд, — СССР эко-номически социальнои де-гIайоалаяра планаш оттаеча хана общественни къахьега-ма оасарлен продукце дика-ли лакхъяра темпаш сихъ-яра тIаерзаяь Iилма-техниче-ски открытеши разработкаши сихъелта Iалашдар.

Цудухьа соцам тIа дикъ-моттиге латт перспективни планировани дIахо эргаяь-кха тоаярах. вIашии бувзам бола планий система кийчъя-рах, пхе шера план халкъа боахама планированен хIера предприяте гIулакхийн керт-тера форма а яь дIаоттаярах дола дош.

Перспективни планаш утт-таяра порадок оттаьй цунга хьежжа из болх цIаболазу 20 шера лаьрхIа Iилма техни-чески прогресса комплексни программа кийчъяргара.

Парте белгалдаьча соци-ально-экономически декха-рашкеи Iилма-технически прогресса комплексни про-граммаген хьежжа кийчъеш я 10 шера — пхипха шу до-лаш — социальнои экономи-чески дегIаахара керттерча лостамий проект. ХьатIайоа-гIача пятилеткана лаьрхIача контрольни цифрай ларда тIа кийтъю пхе шера плана про-ект.

Керда дIадехараш хьал-хашка оттаду пхе шерен ше-рийн планашта юкъерча бу-замашта. Цхьабакъда, шера планаш къаьстта оттаьча за-данеех а ца кийчъеш, карар-ча шера заданешкен экономи-чески нормативашкен хьеж-жа кийчъю, царна эшаш йола цхьалхо еши мероприятеш кийчъеши. ЛоархIаме да, ше-ра планаш уттаелга лохера хьал — предприятешкеи объединенешкен социалисти-чески аьхо, встречни плани-роване хьаделлаш дола кхоа-чамаш лахара ларда тIа дIа-делалуш хилар а.

Плана проекташ оттаеча хана лоархIаме да министер-ствашe экономически ниже-нерни лоархIамех. хIара объединенея предприятен паспорта дашеех шерра пай-да эцаргбола гIулакх дар. Цу гIулакха карарчен 1980-чен шерашна министерства-чра цу тайпара паспорташ от-таде деза. Цар тIа белгалъе еза низалаш йолаш хиларахи царех пайда эцара боарама-хи, оборудоване сменноста коэффициент лакхъяларах йола даннеш, производствана специализаци яра тIадерза-даь гIулакхаш.

Соцамо оттадаьд пхе шера плана юкъе оттаь мате-риальни, финансови, къахье-гама ресурсай балансаш, производственни низалий, ба-хача наькха доходийи расхо-дийи балансаш, планироване балансовии нормативни ме-тодаш дIахо дегIаяр хулий-тилга. Белгалданнкха деза, производства план вIашка ца йоагIаш йола моттигаш вай хIанз а нийслуш хилар, къаьстта а кийча хIамаши варта хиза йоагIараш ара-хецара. ХIара объединенеи предприятея боараме планаш материальни ресурсашца юк-кха вIаштIехьдаккха деза продукци хьаеча предприя-теш из дIайнеча пред-приятешта юкъе пхе шера боахама договораш дара ларда тIа.

Соцам тIа оттадаьд боаха-ма расчет пхе шера плана стабильни хьокхамийн эко-номически нормативийн лар-да тIа дIахо дегIайоалаелга. Боахама расчета овланга-ра принцип — продукци ля-кхарга дIадодар хIанзарча тайпара юхаметтаоттар. Ше хьаль хIамаш оттадаьча маь-хех дIа а йохкаш, шийн теку-щи затраташ юхаметтауат-тае а, цхьан оагIорахьара, ерригача обществана эшараш кхоачашдара, вокх оагIора-хьара, производство ше дIахо дегIайоалаелра, хьаьнала къа-хьегарах коллективашта воощрени ира, наьха вахари бытн тоадара пайда эцаш бо-да пайда баха а беза пред-принте.

Кийчъьлча механизмо дог оттийт дегIаахара интенсиа-ни факторех хьинаре пайда эца, напряженни планаш тIа-кийен кхоачашъеи, ресурсай ьурмат де, продукци хьаар-га дIабоада мах лохбе, керда изделеш сихагIа арахеца Iо-мале. Соцам тIа белгалдаь дукха хIамаш хIанзле а чакхдоахаш да «Грознефте-оргсинтез» яхача объединене производственно-боахама гIу-лакхашца.

1976 шера дена управлене структура эргаяьккха тоаяра болх ба укказа беш. Произ-водства технологеца ювзаен на йоацача управлене дук-кхача функцешта — финан-сированена, къахьегамаи ала-пенен, бухгалтерена, Iалам лорндара, капитальни гIир-саш хьалдара, оборудованена комплектаци яра, кхьярашта — централизаци яьй. Из болх чакхбаланза ба, дIахо а беш ба из. промышленноста керттера хозрасчетни звено а лоархIаш вIашагIйоллаш я объединени.

ХIанзле а боахама гIула-кхех хьакуларий мах беча ха-на юкъе боах производствен-но-технически гIулакхашта лаьрхIа продукции халкъа эша товараши даьча догово-рашка хьежжа оттаьча но-менклатурагIен ханашкеи лоаттадара планаш кхоа-чашъяра хьокхам. Цу хьо-кхамо декхарийла ву товарии продукце планови ассорти-мент ма могга дукхагIа кхоа-чашъе, хIана аьлча из кхоа-чашъяра боарамах тийша да материальни поощрене фонде начислени елга. Масала, «Грознефтеоргсинтез» объе-динене гIолла 1979 шера хьалхарча квартале товараш лоаттадара план 93.4 про-цент, хьалхарча ах шера — 93.4 процент кхоачашйир. хIаьта из бахьан долаш мате-риальни фонде дIачу ца луш дисар 47 эзар сом.

Производственни объеди-неней боахама инициатива дегIайоалалрая бокъонаш шеръяран цхьайтталагIча пятилетке стабильни норма-тивашка гIолла экономически стимулировани яра фондаш хьаярга довла лаьрхIад.

Керда чIоагIа эффективни продукции халкъа эша керда товараши дукхагIа арахецача встречни планаш тIайийцачем кхоачашъечен объединенеш-та а предприятешта а лакхъ-яь экономически стимулиро-ване нормативаш уттаергья.

Юкъе доаладу дикала Знак тIалатта продукци, цу даькъе халкъа эша товараш а арахецарах поощрени яра гIулакхаш. ДукхагIа къахье-гама оасарле лакхъярахи бухсоцпаш балхах хьахур тоадарахи тийша хургдолаш оттаду коллективайи хIара болхлочуни алапи.

Хоьш да, укх тIеххьарча ханналца леладеш дола, хьалха арахеца продукци ал-самъяккхара е цун бIарчча боарам айбара кIезигача лоархIаме ца хина планови хьокхамаши критерешн хIанз тоъал къаденнилга. Кердача декхарашта, производства эффективности балха дикали лакхъяра даькъе дIадехараш-та духьала эттелга.

Къаьстта белгалдаьлар из

ШЕ МОРГАШ КХЕБУ

Город Аргунерча аьшнбетонни кечалаш еча заводе йоккха коллектив а халкъа боахама эша тайп-тайпара материалаш арахецаш. ХІара шера дукхагІа продукци арахец завода болхлоша. Коллективо толамца кхоачашъю пачхьалкхен планаш а декхараш а.

Завода цехашка беча балхяга а хьожаш, тхо чакхдоалаш дикагІа болча производственникех лаьца шийга даьча хаттара жоп а луш, юхьанцарча партийни организаце секретара Хамзаев Іаьлас эггара хьалха цІи яьккхар крановщиний бригада кулгалхочун Темирбулатов Абубакара.

Советски Эскаре ше гІуллакх деш волаш волавелар из крановщика говзал Іомае. Цу кхаь шера цо бовкъоца караерзайир из чоалхане професси. Дай-махка ший денхар дІа а денна, ше цІавенача хана деиз Аргунерча аьшнбетонни заводе болх беш ва из, алхлагІча разряда крановщик а волаш. Из дар 1966 шера бІаьсти. ДІадахача кхойтта шера дукха Іомадаьд Абубакара.

16 саг чувоагІа А. Темирбулатова кулгалду бригада барттайна а дика къахьегаш а я. Уж берригаш а крановщикаш ба. Заданеш кхоачаш а ец, хьинаре къахьегаш ба 5-ча разряда крановщикаш Газмагомадов Аьхьмад, Цекиева Хьава. Цар беча балха чІоагІа раьза ба завода кулгалхой. Царгара масал а оцаш къахьегаш ба крановщикаш Слесаренко Александра, Солтагиркева Яха. Цар кертера декхар да болх юкъагІа ца буташ кийцца хьабелга, хІаьта уж шоай декхарех дика лоархІа а бу.

Цкъа ахьан дийнахьа сарралца болх а баь, цІаваха кийчлуш воаллача Абубакара тІавера завода кертера инженер.

— ХІанз хьо дІаводе, шоллагІча смена болх соцаргба, цхьан бригадера кран ехай, — аьлар цо.

— Иштта гІулакх дале, из кран тоаъ яллалца со цхьаннахьа а гІоргвац, — ловцца жоп делар Темирбулатова.

Цу сайрнйна из кран тоа а яь мара цІавахавзар Абубакар а цун бригадера крановщикаш а. ШоллагІча смена болх сецанзар. Иштта, производственни балхашта тІера хиларца белгалваьнна воваш ва А. Темирбулатов а цун бригадера хІара болхло а.

Ший дега йІовхал, доккха хьинар дІалу завода гІулакха коммуниста А. Темирбулатова. Заводе ше болх беча 13 шера вІезига пах бац цо крановщикна говзал Іомаяь: 40 совгІча кагирхочоа ший оьпыт дІаенний цо. Царех цхьабараш Аргунерча гІишлоишъяра материалийн гІишлон индустреи комбинате, Грознерча дукхача заводашка къахьегаш ба.

Царна дагавоагІа шоашта крановщика чоалхане говзал Іомаьь, дика хьехамча хинна Темирбулатов Абубакар.

А. Темирбулатова хьинаре дакъа доац завода общественни вахаре а. Дика производственни хиларах тарра из хержав моттигерча комитета членалла, къахьегам лорабара волча общественни инспекторалла, завода новкъостий суда членалла. Цул совгІа, из заводе толашгІа вола агитатор а ва.

Цун къахьегам дукхаза а совгІаташца белгалбаьхаб.

Городе бахача наха а вовз А. Темирбулатов дезала дика да хиларах тарра. Дика дешаш а ноайла барт тайна а бераш да цун дараш.

М. ЭПЕНДИЕВ.

ВОЛОГОДСКИ ОБЛАСТЬ. Череповециц Ленина орден лелаеча металлургически заводе хьалъеш латт кислородно-конверторни цех (ККЦ), пятилетка дикьлагІча шера Іаьрнача металлурге йоккхагІьярех йола объект.

Производства хьалхара дакъа болх бе доладелча мехкага шера 2 млн. тонн болат кхоачаргда. Из лоаладеш хургда хІара емкость 350 тонн хулаш йолча йоккхача конверторашка. Конверторашка тов хьаухаргда болх беш йоача доменни пашкашкара.

Еррига ККЦ шера пхи млн. тонн болат араецара лаьрхІа я.

СУРТА ТІА: ККЦ хьалъеча.

С. МЕТЕЛИЦАН
В. ХУДЯКОВЕН сурт.
ТАСС фотохроника.

ВЕЛОСИПЕДАШЦА ТУРЦЕ ГІОЛЛА

Советски велохехкарий командо дакъа лоацаргда дукхача деношта лаьрхІача 745 километр йІаьхача традиционни турс. Цунна юкъе ба дикагІбарех лоархІаш бола велосипед хехкараш: эстонец Аадо Пиккуси (ялх шу да из мехка гулъяьча команда составе вола), индивидуальни яхьий вонкха говзанча лоархІаш вола москвич Владимир Кузнецови. Цу даькъе мехка чемпион ва из. ДІадахача шера Кузнецов ФРГ хиннача командни 100 километр-хохкача дунен чемпионате дото майдилг яьккхача СССР гулъяьча командана юкъе вар.

ТІоньакъа яхьий чоалханеча тайна говзанчаш лоархІаш ва вай къона ши спортсмен — Алма-Атара Сергей Прибыли Симферополера Вячеслав Деденови. С. Прибыла карарча сезоне мехка гулъяьча командана юкъе а волаш командни хахкарш СССР халкъий VII ахкан Спартакиада бронзови совгІат даьккхар. ДІадахача шера ерригсоюзни хьалхлен дошо совгІат даьнкха В. Деденов Италем, Францем, Алжирен хиннача стартошка котваьлар.

Вай кхы ши доакъошхо — Минскера Михаил Наумови Алма-Атара Павел Лазареви дукхагІа группови хахкараште тІатовжаш ва. Цу шинне а массехказа даьхад тайп-тайпарча дунен халкъашта юкъерча я ерригсоюзни а яхьашка совгІаташ, къона а Олимпиада-80 дакъа лацара путевкаш яха чІоагІа дагаболаш а ба.

Турце гІоллара велохахкар — олимпийски сезон йолалаллехьарча тІеххьарча яхьех цаІ.

Михаил ШЛАЕН.
(АПН).

СЕНАХ ЛАТТ БРИГАДА НИЗ

ХІара коллектива шей традицеши ший «сибати» да. Иштта ший сибатехьа я опыт йолаш а гІулакх довзаш а вола производства организатор Г. Гудушаури керте латта «Красный молот» завода механически цеха комплексни бригада а. Цунна чувоагІа 22 саг: карусельщикаш, расточникаш, сверловщикаш, крановщикаш, термист, слесарь, разметчик. Уж шоай болх дукха безаш а на сов дика бовзаш а бола нах ба. Укхаза хІаране дика кхетаду халкъа боахама план кхоачашъеча, Іилма - технически прогресс сихъеча ше лоаца дакъа мел лоархІам болаш да.

Предприяте балхах хьахулар дукхкхача даькъе лохехьарча производственни звеньяша - бригадаша беча балха эффективностах тийша да.

— Сенах латт бригада низ? — аьнна Іоха хеттар дир Г. Гудушауре, хІаьта ше жоп а делар: цуига геттара дукха хІамаш дулургда, нагахьа санна цун членаш производственни духовнин хьашташа, социалистически декхараша, новкъостий уйлаша чІоагІа вІашин кхотабьбале. ДукхагІча даькъе, дукхьал бригаде къаьгга гучадоал хІаранега дулургдар, цун хьинар. Укхаза веначакердача саго къахьег ший новкъосташта хьалхашка, царна дика гуш ба цо бу болх. ше каралаьцача гІулакхацара цун отношенеш гуш я цо хІара гІа массаза боаккх. Цудухьа новкъосташта хьалхашка кІезигал гуча ца ялийта, дика къахьегарел тІехьа ца виса гІерташ, цар опыти говзалк хьаІомае гІерташ хул из.

Къахьегам вІаштІехьбаккхарен цунна стимулированин яреи бригадин форма кертера а хинна дІаотта езаш я 11-ча пятилетке, — иштта аьнкад «Планировани тоаярхи производственни эффективность а балха дикал а лакхъяра боахама механизмо ю воздействи чІоагІъярахи» болча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Совете соцам тІа.

Де лерхІараш цІаІаш хиларо кхотабаьча бригада членаша, дилла а лех коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара эггара эффективнегІа дола наькъаш. Духхьал берригаш а гІулакх толамца чакхдаккха гІерташ хилар, юкъера доттагІал чІоагІа хилар, вІашин новкъостал де дилла а кийча хилар, хІаране шин-ший бехктохкам кхетабар да бригада болх стабильно бе а арахеца продукци шерагара шерага алсамъяккха а вІаштІехьдолийтар.

Къахьегам бригадин формагІа вІаштІехьбаккхаро торо хилийтар красномолотовцийн сменашта чура простоеш, къахьегама дисциплинка телхаелга, кадраш хувцалулга дІаданкха, продукце дикал чІоагІа лакхъе.

Юхьиг дІайолаяьраш мехкдаьтта аппаратурщикаш бар. Мехкдаьтта аппаратурни цехе хьаьча комплексни бригадаша бІарга а гуш хийцар шоей коллектива гІулакхаш. ХьалхагІа тІехьаюсараштa юкъе яр из коллектив. ХІанз из хьалхарча мугІарашка латтарашта юкъе яха. ТІеххьарча диъ шера бетта-бетта классни моттигаш йоах цо завода чурча социалистически яхье. Производственни планаш дукхала меттел, дикала а хьоккамашта кхоачашъю.

Дика толамаш доах Е. Кораблев керто латтача бригадо. Кхо шу хьалха механически цехе хьайир ДИП-500 яхача тайпах йолча еза-йоккхача станоккий йоккха йоаца бригада. Юххьанца дерригa а дацар укхаза лертІа. Из вІашагІйоллалехьа хІаравар шийна пайданегІа бола болх бе гІерташ вар. ХІаранена тІалаттар деталаш комплексно лоаттаярах а боацаш, духхьал ше баьча хьаьдача балхах бола бехктохкам. Хьио хулар къахьегаме дакъа лацарен бригадин производственни заданен коэффициенташ къестаеча хана. Масала, нагахьа санна моллагІа саг цамогаш а хина балха ара ца воалаш вигача, цун метта болх бе саг лаха хьла дар. ХІаьта смежни профессеш Іомае ловш боли нах а дукха бацар. Цудухьа балха ха йовра, аврашаш йора, кадраш хувцалора, арахецача продукце дикал лоха яр. Деррига хувца а денна тоаделар къахьегам вІаштІехьбаккхара керда форма юкъейоалайича.

Г. Гудушауре кулгалдеча бригада коллективо хьалхарча беттехье а кхоачашйир задани, сборщикаш церна эшача оатхалашца Іалаш а беш. Денна-денна кхоачашйора заданеш расточникаша Ф. Бекушевен, В. Спандарьянцен, сверловщика Ю. Шакуна. 80 процент совгІа йола продукци дІа ма йихьниге а дІачуэцар силаде. Дика гІо дир красномолотовцийн делегаци яха хиннача «Уралгидромаш» яхача завода опыто. Дукха керда а пайдана а хІамаш воради цигара. Цига бІаргадайра комплексни бригадаш хьа мишта ю, къахьегам вІаштІехьбаккхара коллетивни формех йола положени практически чакх мишта йоах.

Г. Гудушаури керте латтача бригада укх шера яхазза лькхай хьалхара моттиг. Экономисташа лаьрхІад: къахьегама овсарле 24,3 процент лакхъеннай, алапеш — 12,3 процент. Кхоъ дикагІбола станочник — Юрий Шаипа, Фарид Бекушев, Владимир Спандарьянц — диъ шера заданех лоархІаваьа. Бригадир ше вхе шера 11 820 норма-сахьата болх бе безаш вар, цо баьр 550 сахьат дукхагІа ба.

Бригада членаша денхар тІакийцад хІаране ший пятилетка В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш кхоачашъе, хІаьта пхе шера йола ший задани бригадо кхоачашъергья Сийлахь - боккхача Октябра 62 шу дузаш. Из юкъеяхай коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цІи лиххара лоаттаеча яхьа.

Таханарча дийнахьа завода 700 болхло ва бригадашка болх беш, уж ба берригача болхлоех ахаш.

«Красный молот» завода ший сийлен традицеш я, цо машиностроительни оборудованеца Іалашъю мехка керда хьалъеш йола промышленни гІишлош.

Завода коллектива дог кадрови болхлой ба. Амма кагирхой шерагара шерага дукхагІа хулаш латт пехашка. ЧІоагІа теркам тІабохийт завода ветеранаша кагирхошта завод езаялийтара, цар беррига низ, хьинар къахьегама тІалостадара, шоай кулгашца хьадаьча хІамах дега доккхал хургдолаш уж болх бе Іомабара. Ветеранаш каст-каста хул комплексни бригадашка, коллективашка доттагІлени вІашин деча новкъосталех хьалаш хьахлийтара гІо ду, болх дикагІа барах профессих къайленаш чехкагІа йовзарах кагирхой дегаш урауттаду. Цудухьа, ерригача резервех хьакъалца пайда а ийбеш, бІубенна керда толамаш доах бригадаша, даим хьалха латт социалистически яхье.

Тахан заводе вуйцаш ва мехкдаьтта аппаратурни цеха воккхагІвола мастер, партбюро секретарь, кагирхой хьехамча В. Зинилов, газоэлектросварщица коммунистка, республика Лаккхехьарча Совета депутат, Ленински комсомола преме лауреат Саии Умалатова, цунна говзал хьийха Николай Степанович Мироненко, котельщиккий бригада бригадир, СССР Лаккхехьарча Совета депутат Николай Рыженков, сварщик, КПСС Грозненски горкома член Хасмагомед Загаев, технически прогресса хьалха латта социалистически яхьа керда мелдар юкъекхухьа дукха кхьбараш. Уж дилла а кердадар, хьалха латтар лохаш ба.

Л. САИДОВ.

промышленностен гІишлошечен производства бІарчача боараман къахьегама овсарленнен планировани еча валоаш маьха хьоккамех пайда эцача хана. Керда техника юкъейоалаяра, хьаеча продукце дикал лакхъяра, безача маьха бийдален материалийн тайпашта меттел кхомегІа дараш юкъедоаладара тормоз а хинна дІаттар «вал».

Продукце объема валоаш маьха хьоккамий хьашт йоаца оагІош дІалхар духьа маьха хьоккамий системера цІенача продукце (нормативни) лоархІам лакхбу, эггара хьалха къахьегама, злапена планировани еча, къаман доход алсамйоаккхача хІара предприяте доаца дакъа белгалдеча. Дикка меллу изделей рентабельность бе-бе хиларо номенклатура хоржача хана предприятей хьаштишта еш йола влияни. Из бакъду моттигерчен мехкдаьтта чакхдоахачен, хІаьта иштта машиностроение а республика дукхкхача кхыча а доакъошка йолаш йолча опыто. Масала, Нохч-ГІалгІай АССР моттигерча промышленноста министерство, ларарча пятилетке хьаеш йола продукци 26 процент алсамъяккха я лаьрхІа, хьаеча хана безача маьхен къахьегам кІезига дІабодаш йола продукци — ганарий даьттах олифеи хьаьна басараши, фондируеми материалех тайпа яь хІамаш, текстильногалантерейни хІамаш, кІадаш — хьаяра производство шерьяра наькъагІа яхар. Цу цхьан хана дахчах, дозах, кхерах, тІехвах, «вал» башха ондаНоаккаш йоацача производства отходех хьаеча чоалханеча хІамай производство дІаяккха е геттара кІезигъе хьежар министерство.

Фу хилар цунах? Олифеи басараши хьаеча низалашта бизза мукь тІабиллар духьа Нохч-ГІалгІай химзавод, бокъо йоацаш совнагІа мах а телаш даьтта вйде йолаепнай, хІаьта из бахьан долаш 1978 шера 622 эзар сома ле хилар цунна, укх шера 6 бетта — кхы а 124 эзар сома.

Халкъа эша чоалхане товараш хьадеча из тайпа хьал да союзни республикански доал тІадолча объединенешкен предприятешкен.

Продукци арахецара реализаце боарамга хьежжа а ца еш, нормативни цІенача продукцега хьежжа еча планироване оалантара дена хувц чоалхане, дарегІа хІамаш хьаяра хьал. ПредприятенагІойленагІен сий долаши хургда, чоалханеи безача маьхен йолча продукцена цхьана, наькъа хьашташ кхоачашдеш мел йола хІамаш хьайойи.

ТІанйцача решене тІа чІоагІа уйла тІайохийт капитальни гІирсаш дикагІа хьалдара дешашта. Керда юкъе доаладеш да бІарчача пхе шера лаьрхІаш шера планашка кхы хьежа безаргвоацаш йолеи пачхьалкхен капитальни вложенейи гІишлой-монтажни балкхйи лимит чІоагІъяр.

ГІишлой-монтажни организацей боахама гІулакхий нах белгал царна экономически стимулировани елгеи производственни низалаши объекташи болх бе йолаллийтара, товарни гІишлой продукцена, къахьегама овсарлеи пайдеи алсамбаккхара сина заданеш кхоачашъярах хьахиннарашна хьежжа хургдолаш да. Цу хана къахьегама овсарле цІенача продукцегара лоархаргья.

1981 шера юкъейоалаяь яха лерхІ заказчикаштеи подрядчикаштеи юкъера расчеташ гІишлой предприятеш пусковой комплексаши объекташи бовкъоца йистеяхарах. Капитальни вложеней эффективность лакхъяра чакхдахе даьрхІача гІулакхаша йиш хулийтаргья капитальни вложенеш дукхкханахьа дІа-юха йийкъа лоаттаяр, йистедаланза дусаш дола гІирсаш алсамдуьлар, гІирсаш хьалдара нормативни ханаш телхаяр. ГІишлонхоша «гІойленагІа» йола балхий объем хержар санна дола айпаш лоацача ханашка дІадаха.

Соцам тІа белгалдаьд територальни отраслени планировани пайданагІа йолча тайпара цхьана таръяра тІадерзадаь гІуллакхаш. Из Іалальмате боккхача лоархІаме да автономни республикаш, краяш, областаш, комплексно дегІайоалаяра. Доаьош экономически дегІадоаладара кланашца цхьана министерствашеи ведомствашеи территореи къеста а еш социально-культурни гІирсаш хьалдара программаш уттае еза. Цу цхьан хана автономни республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта декхар тІадуял моттигера гІишлон материалаш яхара, хияна зза товараш арахецара, бІарчача пхе шерен шерийн планаш, болхлой квалификаци лакхъяра, бахача наьха общеобразовательни культурни боарам айбара, чуІеча моттигийн культурно-бытовойн хьалаш, лорий дарбан гІулакхаш тоадара, социальни дакъера кхыйола мероприятеш чакхъяхара планаш уттаелтеи чІоагІъелтеи, хІаьта иштта уж планаш кхоачашъяра тІахьожам лоаттабелга а.

Соцам тІа чІоагІа лоархІам бу пайда бекъара нормативаш а юкъе йолаш производствана планировани стимулировани яра экономически нормативай система дегІайоаларяра. Цу тайпара нормативаш отрасльшта юкъейоалаю доаз дара кердача хьалаш тІа уж доахача хана. Бюджета ахчаш дІачутелара стимулирующи порядок оттаю. Нагахьа санна пайда бара чІоагІъяь план пятилетка моллагІча шера кхоачаш ца еш юсе министерствашш декхарийна я шоай доалахьа юхедуса ахчаш де доагІача тайпара кІезигдара чотах биззача боараме бюджете ахча дІачудала. Рычагий эффективность лакхагІа хул министерствай финансови планаш кийсагІа, хьонхамаш чІоагІагІа ме хул.

Пайдаш тІара дІачутелача ахчай чотах министерствашкен ведомствашкен вІашагІйоллача Іилмен техникен дегІакхувлара бІарчача цхьан фондерча ахчаш стимулирующи лоархІам чІоагІбе лерхІ. Из фонд дукхагІча даькъе кердача техника бовкъоца йола эффективность лакхъяра чотах хьахулийталгеи техническа прогресса кертерча достижешка цунах пайда эцийтеи ІалашдаратІахьожам лоаттабе беза.

Халкъбоахама планированин эргаьккха тоаярах хьакургья производства эффективности балха дикал лакхъяра йола тешаме рычаг, цо гІо дергда коммунизм хьалъеча дІахо толамаш дахара.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома лектор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ХАЛКЪА ЭГІАЗАЛ

Къулбехьен Корея Пак Чжон Хи тІема-фашистски диктатурана духьала боараме гІеттад халкъ. Сеуле, Пусане, Масане, Тэгу, иштта Къулбехьен Корея кхыча городашка чакхъьеннай студентий, болхлой, гІулакхерча наьха йоккхий демонстрацеш. Цар йохаьй полицейски участкаш учреждени, йоагаьй полицейски машинаш, дегІала а баха латташ хиннаб карателех. Цар лозунг: «ДІаяккха диктатора Пака режим!».

Къулбехьен Кораеера событеш — халкъа духьаларча Пака режима халкъ эгІадахарах законагІа хила а доагІаш хьахинна хІама да. Из режим полицейско-тІемахой репрессивни аппарата — массехк бІаь эзар къулбехьен Корея охранка болхлой, 700 эзар саг чувоагІача цига латтача американски бІуний эскара «кІийлен» тІа латташ я.

Къулбехьен Кореерча дукхача наха дика кхетаду Пак Чжон Хи режим мехка эттача экономически халонашта духьал отта низ болаш йоацилга. Юхатоха йиш йоацаш лакхлуш латт хІамай мах, производственни мощносташ йизза болх беш яц, дукха нах хьабе болх боацаш ба — уж Къулбехьарча Корее эттача экономически кризисах цхьадараш мара дац.

Укх аьхки мехкдаьттапродукташта 59 процент маьхаш тІаккхетари электроэнерге планаш 35 процент лакхъяри бахьан долаш кагийи юкъерча боарамен йола предприятеш банкротствага кхоачаяьй. Алхха тІеххьарча хана а еха дІаьннай е шоай производство соцаьй 10 эзар гаргга йолча компанеша. Керда эзараш къахьегамхой хьабе болх боацаш бисаб. Геттара кІезигдь долча официальни даннеша хьахьоккхачох а мехка хІанзбизза хьабе болх боацаш 537 эзар саг ва — цхьа шу хьалха хиннарел 106 эзар саг дукхагІа. Итташ эзараш корейцаш хьабе болх лаха кхыча мехкашка дІаух.

ЭгІаздаха гІеттача халкъа духьала даьккхад сеульски Іаьдалаша цІий Іоухийташ нах лувцаш чубехкар. Нах гІайттача городашка бІунаш чуэзад. Улицашка ха деш танкаши бронемашинаши я. Мехка ерригача территоре тІа комендантски сахьат оттадаьд. Городаш Пусан, Масан осадни положени йолаш я. БІунашта приказ деннад «Демонстранта тара волча моллагІча сага топ тоха», аьнна. Дукхача наха чухьеж, лувцаш чубехк. Алхха укх тІеххьарча денойка набахта чухкесаб 4.200 совгІа саг.

ТІемахой-полицейски репрессешта могаргдац шоашта гоамъеннача режима духьал баьнна Къулбехьен Корера нах юхатоха. Нах гІовттар лаьгІ ца луш тІехьтІехьагІа дукхагІа нах а керда городаш а юкъейоагІаш дІадода. Дукхача наблюдателаша лахачох Къулбехьен Корея кхы а чІоагІагІа гІовтаргба нах дІахо йодача хана.

ЭКСПАНСИОНИЗМА ПОЛИТИКА КРИЗИС

Израиле аргІанара политически скандал хиннай. Кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Даян эгІазвахав шиІ тІатеха ара а кхейкха отставке вахав. Малхбузера буржуазин непайоалун гІерт цу тайпара гІуллакх оттарх Даяне «кхокха» хьисапе ялар, массехь а хьеш ма хилара, премьер - министр Бегин, юрта боахама министр Шарон, чурча гІуллакхий министр Бург санна бараш Израильски правительства «нераш» лоархІандаь.

Ма дарра аьлча, бакъда, Даяна аьттехьарча партей коалици вІашагІъеллача Бегина правительства кхыча членаштеи юкъе цхьаькха башхало яц. Из бакъдаьд Даяна ше а Иерусалиме пресс - конференци йолаш. Цо, хьалха а санна, оккупаци яьча Иордана малхбузерча йисте а Газа секторе а израильски юрташ яхнара тІехьа ва. Цо цІаьхха а белгалдаьккхад, нагахьа санна кхыметтел городашкара израильски бІунаш арадаха дезаш хуле а оккупаци яьча территоре тІа палестинцийн гІулакхашта шоаш юкъе гІертаргхилар. Дика ховш да, цу тайпара уйла йолаш Бегин ше а из керте латта правительственни коалици а хилар. Хозахета аьнна дац Даяна пресс-конференце, парламента депутат ше хиларах тарра, Бегина тІехьа ше голосовани ергхилар, нагахьа санна цун кабинетах ца тешара хьакъехьа дош голосовани е кнессете оттадой.

Из иштта дале а Даян отставке вахара хьакъехьара гІулакх — из алхха шин «нера» юкъе тактически хьакъехьа барт боацаш хиларах хьахиннар мара дац. ГІулакхах кхеташ болча наблюдателашта хетачох, Даян отставке вахар Тель-Авиво лелаю агрессе политикен территориальни экспансин бахьан долаш Израила тІаьрка кІоаргта социально-экономически кризис хьагучаллар да. Из кризис къаьстта чІоагІа ирьеннай Іаьдала керте Бегина правительство латтача шин шера.

Израильски бюджета кхаь даькъах ши дакъа яр тІема гІулакхаштеи оккупаци яьча Іарбий территоре тІа израильски юрташ яхнар шердерген дІаухийт. Из бахьан долаш мехка яьркай инфляци. Товарий маьхаш цхьан шера шозза лакхденнад. Цу гІулакхашта къахьегамхой духьала ба, хадданза забастовкаш ю, хьалийцача Іарбий лаьтташка Израило колонизаци яра лелабеча наькъа духьала дукха нах юкъеболаш демонстрацеш ю.

Цунца цхьана хІара ди тІехьагІа, лакхлуш йоагІа оккупаци яьча территоре тІа Израила лелабеча экспансионистски наькъа духьалара Іарбий къамех болча наьха эгІазал. Тешам боабаь израильски агрессораша лелаю политика бахьан долаш да дерригача дунен тІара нах эгІазбахари уж духьалбовлари. Израиль хІанз ерригa а хІана яц аьнна, изоляцена юкъеяхай. Цу дерригне Израиле ший халкъаш а духьал хилара болам йІилуш боагІаш хиларга хьежжа, Тель-Авива доал деш долча гІолараш юкъера вІашдухьаленаш ирьиларга, экспансионистски кризиса кхиъ дІахо кІоаргбаларга дуг гІулакх.

США ДИКТАТ ЮХАТОХАР

Боливе столице Ла-Пасе дІадахача кІирагІа хьайиллай Американски пачхьалкхений организацей Генеральни Ассамблеи (ОАГ). 9-гІа сесси. 31 октябре чакхбаргболча цун балхаца дакъа лоацаш я Латински Америка 26 мехкарен США-ан делегацеш, хІаьта иштта наблюдателий хьисапе кхыча 15 пачхьалкхений викалаш а.

Дукха ха йовцаш а тІехьа Латински Америка политически экономически лоацамаш американски империализмо гераз хил хьанда, цу регионе къаман - кортамукъален болам дегІабар, кубински революци юкъьялар бахьан доааш ОАГ форумашка чІоагІагІа а темамбенна а хозаш яр латиноамерикански мехкашка США лелаеча дискриминационни политикана духьала, экономически политически оагІонгахьара США цар гІулакхашта юкъегІертатеи американски монополеша цар Іалама рузкъаш дІахухьалгеи соцадайтара тІехьа яьовкам лоаттаберий оалаш.

ХІанзарча ОАГ сессе хьалха санна цу организацена йола шоай влияни юхаметтаоттае а къаман - кортамукъалени революционни болам дегІабоалабелга юхатоха а гІерт ВІашагІкхийтта Штаташ. Ла-Пасе вІашагІкхетале хьалха Пентагоно Карибски форда йисте герзашца кийчъяь йоккха провокаци яьй, Кубе Гуантанамо базе форда пехота дукха эзараш нах юкъебола десант Іо а йоассаеш. США тІема низ дІахьокха гІерташ доладь гІулакх Латински Америка халкъаш кхераде, бІехача шантажа суверенни пачхьалкхенаш карайоалас гІерташ дь гІулакх санна лаьрхІад.

Сессе а американски делегаци чІоагІа гІерташ хиннай США керте а йолаш «Америка юкъара низаш» оалаш дараш вІашагІдохьара идея чакхъякха. Вашингтоно лерхІ Кубана, къаман-кортамукъален наькъагІа дегІадоагІаш долча Ямайка, Гренада, Никарагуа, Гайана санна долча мехкашта духьала лоаттабеча къовсама а, хІаьта иштта реакционни режимаш йолча мехкашка статус-кво лорае а герз царех де.

Империалистически диктата цу гуччахьа леладеш долча гІулакха гуччахьа дуьхьалбаьлар Ла-Пасе. ЧІоагІа тІоараш тохаш сессе дакъа лоацараша тІанйцар Карибски форда йисте США лелаю тІема маневраш Гуантанамо американски форда пехотинцаш Іо а босабаь еш йола провокаци харцахьа лоархІаш Венесуэла кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Хосе Альберто Самбране даь къамаьл. Никарагуа кхыча мехкашцарча гІулакхий министра М. д'Эското аьлар, ОАГ-ах, ВІашагІкхийтта Штаташ юкъе а йоацаш, цІена латиноамерикански организаци е еза, аьнна. Цун декхар, белгалдаькхар цо, — Вашингтоно леладеча харцахьарча гІулакхех Латински Америка хьашташ лоралелга да, цудухьа США цун член хилар кийса хургдац.

ЧІоагІа критика а еш харцахьа лаьрхІар иштта ВІашагІкхийттача Штаташа Латински Америка хьакъехьа лелаеча протекционизма политика. Аргентинаи Бразилен викалаша белгалма даьнхари, алхха укх тІехьарча шерашка США леладу дискриминационни гІулакхаш бахьан долаш латиноамерикански мехкашта 20 миллиард доллар гаргга зе хиннад. Панама, Боливе, Бразиле делегаташ хьадда харцахьа лаьрхІар американски правительства стратегически запасех 35 эзар тонн олово дунен рынко дохка лерхІар, цу хьакъехьа лаьрхІа дунен халкъашта юкъера соглашени йоллаше а.

Ла-Пасе хиннача ОАГ сессе тешшаме хьахьеккхар къулбехьенамерикански континента халкъаш шоай диктат мач йолла я гІерташ США империализмо лелалар хьадда юхатоха кийча хилар.

Г. ШИШКИН,
(ТАСС).

Машарах дунен халкъашта юкъера кхоаккам кІаьдберан тІехьарча малхбузенгерманскии общественноста боламга тІехь-тІехьагІа низ болаш боагІа.

Мехка бІаь городера 25 эзар совгІа саг гулбелар машара, цхьана гІулакхаш даладара, герз дІадаккхара Комитето тІахьехарах Бонна центре университетски парке хиннача митинге. Цар хьадда аьлар герз Іоаделга, ФРГ-ехи кхыдолча малхбузеневропейски мехкехи шоай ракетно - ядерни плацдарм е лерхІача НАТО военщина планаш кхоачашъелга «дІадаккха».

СУРТА ТІА: «Герз дІадовхийта Малхбузенгерманскийн къахьегархошта хьашт долаш дІа» — мотта я «Маннесманн» хьича концерна завода болхлойна информационни стенд.

А. ГРИГОРЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕГӀААХАРА НАЬКЪАГӀА

Плиев Махьмад-СаӀида 50 шу дизарга

Шовзткъе итталгӀа шерашкахь тоьал верда литератораш юкъебахар гӀалгӀай литературана. Царех цаӀ ва Плиев Ӏесолта Махьмад-СаӀид. Поэтически прозаически жанрашка къахьегаш хьавоагӀа, хӀанз вай шовзткъе итт шу дизар дезду, из йовзонхо.

Плиев Махьмад-СаӀид ваьв вайнаьха мутӀаречча ахархой дезале. Шийвурийтта шу даьлча къахьега волавеннав из Кустанайски областа Пешковка яхача юрта. Цо болх баьб полеводчески бригаде, прицепщикалла, заправщикалла, трактористалла.

Махьмад - СаӀида вахаре боккха хувцам болаш хилар 1958-гӀа шу. Цу шера из балха дӀаваь вай республикански радиокомитете. Иштта цу хана деӀз шийӀ произведенеш кепаетта я волавелар из. ДӀахо дӀа мел йолча хана цун стихаш, дувцараш арадувл «Сердало» газета. «Лоаман Ӏуйре» яхача альманаха оагӀонаш тӀа, уж ек радио чу гӀолла. Йоазонхочун хьалхара книжка, бераштa яздаь «Матрос» яха дувцарий сборник кепатехар 1966-ча шера. Цунна тӀехьа арадоел «Алам латт ха тӀа», «Даьй гӀалаш» яха стихай сборникаш, берашта лаьрхӀа дола «Со вованй хьона?» яха дувцарий шоллагӀа сборник.

Иштта ше литературе тоьал къахьийгачул тӀехьагӀа роман яздё волалу Махьмад-СаӀид. «Хала урхе» яхача цун романи хьалхара книжка кепатехар 1974-ча шера.

Итт шу даьннад Махьмад-СаӀид советски йоазонхой Союза членалла дӀаийца. 1976-ча шерагира деӀз тахханарча деӀца хьакхаччалца из болх беш ва Нохч-ГӀалгӀай советски йоазонхой Союза правлене литконсультант волаш. Литературни балхаца цхьана дукхаа общественни балхаш а леладу йоазонхочо.

Поэта хьабена боккха къахьегама никъ дика хьагуш ба «Са деноӀ даьсса вхадац» яхача цун стихотворене тӀа:

Ӏацанза шера цу гота
дежа,
Се пхийттара воалаш,
оахам даьд,
Набаро гӀелвий херша
хьежа,
Коган тӀа барган
тӀадийттад.

Бектзу-Ата лом тӀа
вийнав,
Геолог хиина тохкам беш.
Берляке грузчик
волаш лийнав,
Уж деза галеш удадеш.

Са вахар хинад даим
вхехкаш,
КӀедж тийна моттиг
хиннаьц.
Аз ареш дийнъяьй,
«Дизель» хехкаш,
Со наькъах цӀаьнха
тийнавац.

Аз хийла хьалдаьд
нерда цӀеноӀ,
Со заман зиила пхьар ма
ший.
Ма лоаца хиннад сона
деноӀ!
Хац сона,
сутара волга дий.

Яха замеӀ нерда замеӀ ювцаш я поэта дукхаа стихотворенеш, «Октябрь са дет чу», «ГӀала» яха поэмаш. Дукха лаьрка а боккха сюжет йолаш а уж поэмаш еце я поэта мегад хьалхарча заман къел-бирзкъал хьахьоиха. Цу поэмашка вӀашагӀьийна да дӀадаха вахар, Ленини Октябри, таханара гӀоза вахар. «Из бовргбоаца малх ба» яхача стихотворене тӀа поэта Ленин тарву хьастаца, Ӏилман кӀоаргача фордаца, бовргбоацача малхаца, къахьегамхой бартаца, машара наькъаца. ХӀаьта Октябра цӀей поэто лоархӀ мел долча цӀейнел, мел долча денесл бочагӀа. «Ахриев ГӀапурага» яхача стихотворене тӀа поэта хьахьокх Серго санна болча легендарни коммунисташта лалла этта вай къамоӀ къонгаш а лаьтта хиннилга.

Поэта ше вувц вай мехка къахьегамхой даькъе волаш, цӀен халкъаьн цаӀ лоархӀ цо «Со ва мехка да» яхача стихотворене тӀа:

Со ва массанена лийсса.
Массана а сона кийсса!
Массанеца кхедеш кха.
Со а ва укх мехка да.

Советски сага къахьегам, кхедаьча яката хам бувцаш я стихотворенеш «Маькх», «Маькха чӀегнаг». Тоьал ха я моцал лаьтта тӀема шераш дӀадаьнна, хӀаьта а дац па луш латташ да уж поэта хьалхашка. Цо чӀоаттӀа хам бу беррига мохк а тӀемахой а кхаба гӀерташ денна-бусса къахьегаш хиннача кхалнахьа, «йоаной» аьле, боча цӀи йоаних цо цар. Сенна дагаухийт поэта вайна уж хала деноӀ? Тахан долчун хам вайта дикагӀа байтар дуьйла да из. Ахархой маькхи вӀашийх ювз поэта: ахархочун кулгий морсал йоалл маькха чӀоргах, хӀаьта дега кӀаьдал йоалл маькха бедах. Маькхах йоалл маьлти йовхал. Ӏохкесса маькх а я, поэтага хаьттача, саг санна елхаш. хӀана аьлча дунен тӀа дукха нах ба пхьераза бувшаш.

ГӀалгӀайчеца, ерригача советски Даьхенца бола шийбезам бувцаш ва поэт дукхача стихотворенешна. Цун патриотически уйлаш гуш хул ше Ӏоваь, бера хана лийнна юрт цо ювцача хана а.

Шийн мехкаца, къамаца бола советски сага безам дика хьахьовкха мегад поэта «Аз-м биллац бехк» яхача стихотворене тӀа.

Турпе ваха ше хиннача хана шийн пхийтта цигара тӀалгӀа вувц поэта. Шоайн мехках хаьда цкъан хана туркий мехка дӀабаха хиннаб цун дай, хӀаьта а ва из шийн мохк. шийн къам, шийн мотт дагабоаллаш. Цунга хьежаш, поэта уйла ю мел тоадеш на дӀаэттад советски ГӀалгӀайчен вахар. ХӀаьта хьалха хиина къел-мискал йисай мехках а хаьда, дог чӀехкаш лелача нахаца. Кхыча мехка леха дезац саго шийн ирс, яха уйла я вайна поэто хьахьокхаш яр.

Тӏкъам боацаш дисача лаьчаца, ха чура баьккхача чкъаьранца тарву поэта Даьхенах дӀахаьда саг. Даьхенца бола шийн безам хьахойташ, поэта оал цудукха цӀи санна вага кийча ва шеи. «Хьо са епаре» яха стихотворени чаккхоал ница оалача хьисале: «Шийн къам доацар, шийн мохк боацар вахаш вац». Даьхен дуьхьа, йоах поэта, «Даьхенга» яхача стихотворене тӀа, хӀара сага дог дага деза, шийн кховнен ирса Даьхенах лоархӀ поэта.

Даьхе дукха езаш хиларца къаьстта йоккха я поэта дегӀа чу тӀемаца йола гоамал. ТӀом бувцача стихай бӀарчча цикл я Махьмад-СаӀида кхоллама юкъе. ТӀом дагабох поэта Салтечоа дегӀа чурт бӀаргадайча. тӀаиккха поэта кхайкам бу: баьнарий хам бе, машар лораба («Салтечун чурт»). Ше кхувш воагӀача хана тӀем тӀа боллаш хинна салтий дагаухаш хьаьь я поэта «Дагахь» яха [illegible] Цу тӀа вайна хьагойт салташка кхаьча хинна хало: болар да цар этта, букъа тӀа хьоцарах тух дизнад, ТӀем тӀа боабаьча цу салтий хам беш, царех дог лазаш, поэта оал цар цӀий да шийн пхьнашка делаш. Шийн дега иштзтаца поэта хьахойт байнача наьха цӀий лекха Ӏохка доацилга, уж сашa, эшаш хуле, тахан а нах дӀаотта кийча болга.

Шийна хьехам беча куцагӀа ваха боккха хьехам беш я поэта философски лирика, цунга хьежача гуш да вай заманхочоа хьалхашка латташ дола дехкарийн. Цхьа шийн тайпара морально-этически проблемай комплекс хул царех. Параллельни долча суртанца шийн дагардар дикагӀа хьаала хов поэта. «Аз из битар» яхача стихотворене тӀа цо вӀашилалла оттабу дӀахьежача хоза а цӀена а болаш. ДӀамелча — сим санна къахьа бола хьасти цунна таро вола саги (хоза вар, аьнна, дега мотте шийла кхера боалл цун, батара сим ба пуи Ӏоухаш).

Даьрна метафорически сурт санна я философски стихотворени — «Йокъаеннага». Цу тӀа гуш я гӀа Ӏо я дежа тиипьенна латта къаенна га, пуниа го баь латташ да къонача гаьний хенаш. Цу йокъаеннача гаьно шийн дегӀацара ниэ, шийн мут дӀаеннай къоначарна, уж лораьйё цо миххах, дуӀах: йокъаеннача гаьнех баьнна пайда ба къонача гаьнаш тӀа мерза сом латар. Поэта иштта символически хьисапе хьахьокх фу бувзам ба къаьначех къоначен шиъ тӀехьешна юкъе.

Поэта гоавал йоккхагӀа худ багахбувцамаш нийна цун поэзи хилча. Махьмад-СаӀида ионагӀо новкъостал дечарех да халкъа иллеш, кицаш, лоацаш. Баьъда, багахбувцамах пайда эцар боарамагӀа леладу цо. Цун уйла дукхагӀа тӀаерз кердача поэтически традицешта. Халкъа иллеех пайда эцача хана а поэта из илли шийна дезача оагӀорахьа дӀадерзаду, цу иллена юкъехьу керда маӀан. «Ба цхьаькхаш» яха стихотворени тара я «ГуржегӀа ма далара сийна шовданхаш» яхача халкъа иллеш, бакъда, поэта стихотворени шийн чулоацамта диллача вай заманца дикагӀа [illegible].

Язде волавеннача хана деӀэ цхьатарра поэзех прозех къахьегаш хьавоагӀа Махьмад-СаӀид. Дукха да цун берашта яздаь дувцараш. Цу дувцарий къаьмаьла куц а хуй берашта лаьрхӀа цхьалхадерзадаь. Масала, «Ӏайсай даь-да» яха дувцар да шийна дайначох, ше дакъа лоацаш хиннача революционни ханах вокккхача саго кӀаькка дӀадувцаш санна. Даьшкара хьайоагӀача революционни традицешта мутӀахьа йолаш къона тӀехье кхеяр да йоазонхочоа дагадоаллар. Къонача дешархочоа сакъердам хургболаш да Сийлахь-боккхача Дай-мехка тӀемах Махьмад-СаӀида яздаь дувцараш: «ВӀашагӀкхетар», «Салтечун дуьйцар», «Матрос». Тоьал мегад йоазонхочоа вай халкъа тӀем тӀа гучаьнха турпалал, цхьоагӀо хьахьокха. Советски халкъий доттагӀал дувц «Цун дар эрсий цӀена дог» яхача дувцар тӀа, бой а хинна кхса ши кӀаьнк эрсий хьехархочо хьалкхеву шийн цӀен дезалхой санна.

ДегӀаухам хьабоагӀа Плиев Махьмад-СаӀида кхолламхочун никъ дувш, шеко йоаланш, ала бокъо я вай литературе йоккхий котталонаш яьла на Ӏеш, уж дукхаь кхы а йоахаргъярех из волга.

И. ДАХКИЛЬГОВ,
филологически Ӏилмай кандидат.

М-С. ПЛИЕВ

СИЙЛАХЬ СА ДАЬХЕ

Хьа аьттув боккаш аз сай аьттув
лехе,
КӀеззига дӀателаш дукха хьадехе,
Хьона со эшшача хьапха цо вуеле,
ЗӀамга а йоккха вас лочкъош чуиъувле
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Хьа къонгал-маккарел гӀех зилар дезаш,
Аьттехьар-аьрдехьар торонаш лехаш,
ГӀерте со рузкъанца гӀа лекхоеле,
Со синга ца кхоече цар гӀайгӀа-беле,
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Е вай чухь, е арахь Ӏаьржъеш хьа зоаал
ГӀертачоа Ӏолохъе хьа сийлал-йоаал,
Кизга мо воха со, духьал ца отте,
Жоп луш аз боагӀа код цунна ца ботте,
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Хьа сий ца лоттадой беш-поемал лакха,
Магийте моастагӀчоа хьа рузкъаз векха,
КӀордадой хьа кхай тӀа сай муцаш вахар,
Лорадеш ца хоздой хьа сийрда вахар,
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Вай мехка вой а йоӀ моца Ӏодуже,
Из ца гуш виззалца пхьор дна вуже,
Ӏовкала бирса мух лаьттан тӀа хьекхе,
ТӀехьара сискала юхк ниӣсса ца екъе,
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Ӏовжалах аллаш хьо лоро ца отте,
Дог эгаш сай вахар зоэзалца хотте,
МоастагӀчоа вндаь гӀерз, цӀаьхха бе аге,
Хьа къонгаш боагача алах ца воге,
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Хьа дега къоебалбеш аз гӀа ца боеха,
Сай цӀаца ца яздеш иллеш доехе,
Дунен чу со мел вах хьона ца ваке,
Е цунах курал еш такан «со» яке,
Са вахар даьсса де, сийлахь са Даьхе.

Хьо ирзэ — са ирал, га декхал, курал!
Со порош дай байнаб цу молха чӀурал.
Сетийна ца вагӀа, ца векa сотто,
Цар бекнаб сога кхадик хьа салтал
лоатто,
Са вахар даьсса дац, сийлахь са Даьхе.

МА ХОЗА ДА-кх ХЬО, ВАХАР

Лестадеш сердалон дӀоагӀа,
Малх поэмаш хьалбьеина боагӀа,
Ӏалам да, сипош де далеш,
Нийсхонца цо йовхал телаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.
Шортача цу мико хьосташ,
КӀа-кхаий аре я лесташ.
Массарна зовне оаз екъаш,
Чкъорд а латт сигал йиш лекхаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.
ДӀаьнна мел хьийла доргаш,
Гутьеннай поэм тӀа кӀай моргаш.
Сай боагӀа нехах ца кхерош,
Из гушшехь хьелхьаьц уж эраш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.
КъонагӀчо къоано хьаллувцаш,
Никъ беш ва шиъ, хабар дувцаш.
Шийн сиsал шийн сина йита,
ЙоӀ а латт царна никъ бита.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.
Кхелах кхел безамо хотта,
Ши са латт ю йисте этта.
Эс дода берзагӀ ца уегӀаш,
Шийн талгӀаш шершош, ладугӀаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.
Йоӏо дог деллаш мо хийла,
Шийн коаниӀ шерре хьайийлла,
Вийнй саг йоагӀаш гӀоавуллаш,
ЦӀен-де хьувза хьаьшийн чуккулаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.
ХӀерана йоа ирса лекхаш,
Балхаш да гоннахьа кхекхаш.
Ца кхерош цхьанна а хӀамах,
Са а латт воккхийеш замах,
Ма хоза-да-кх хьо, вахар!

КАГИРХОЙ САЙРЕ

ХӀара аьхки бӀаьш бола студенташ шоай дешара шу чакхдаьнна баьнначул тӀехьагӀа арабоал гӀишлош хьалъеча, кхашка балхаш деча дакъа лаца. Царна къаьстта белгала хилар дӀадаха ахка студентий гӀишлошъю отрядаш вӀашагӀъеккха тиъо шу дизарца.

Республика студентий гӀишлошъеча а юрта боахаме къахьийгача а отрядашта вараргӀдаьннарех лаьца лаьрхӀа къамаьл хилар массеха дв хьалха цар чакхъяьккхача шоай слете. Цига доклад йир ВЛКСМ Нохч - ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара Г. Эльмурзаева. Парте обкома, цӀерагӀа кагирхошка моарипал делар КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома юртбоахама отдела заведующе С. М. Бе[illegible].

Слете белгалдаьккхар, студентий хьнарах хьукъам чуэцача, сом а баьнадаараш а чакхдоахача 5 миллион сом соагӀа балхаш даьлга, цар шоай кулгашца итташ лоаркӀаме боахама, культура объекташ хьалъяьлга. Цул совгӀа, студентий агитбригадаша чакхдаьккхар 600 гаргга концерт, лекци, кхыйола мероприятеш.

ГӀишлошъеча отрядашта юкъе аьржа хиннача социалистически яхь хьалхе яьккхар Л. Н. Толстой цӀерагӀча Нохч-ГӀалгӀай университетерча А. Шерипова цӀерагӀча отрядо. ХӀаьта юрта боахаме къахьийгарашта юкъе — химико - технологически техникума кагирхоша. Къахьегаме а общественно - политически балха тӀа а дика белгалбовларах Грозненски медицински училища дешархошта -елар ВЛКСМ ЦК «Целина турпалаш» яхача штаба вымпел.

Слет чакхйоаллаш цун доакъошхоша тӀаийцар республика студенташка, профессионально - техническу училищай а лаьрххӀача дешара юкъерча заведенеш а дешархошка дола кхайкарал.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) шоай отрядашта деннача соагӀатаща А. Шерипова цӀерагӀчен медицински училищан отрядий командираш.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Къонача спортсмена йоккха арена».
9.35 — «МоллагӀа дар санна доадан кхий» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара сери.
10.45 — «Къинбаседа этюдаш» яха телевизионни документальни фильм. Яистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара балха деноӀ». Кинопрограмма.
15.30 — «В. Луговске поэзи».
16.30 — «Кагирхой музыкальни сайренаш».
18.15 — «Ӏилман вахар».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Москва).
21.00 — «Ха».
21.35 — Дунен халкъашта юкъерча бера шерага. «ДоттагӀий юкъ сибат».
22.20 — «Тахан дунен тӀа».
22.35 — Центральни телевидени ерригсоюзни радион симфонически а эстрадни а ашарий оркестра концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Дай-йоалой, шоана!».
8.40 — Профтехучилище дешархошта. Эрсий мотт.
9.10 — Бунин. Вахара а творчества а оагӀонаш.
10.10 — Французски мотт. Дешара шоллагӀа шу.
10.40 — Ботаника. 5-гӀа класс.
11.00 — ПТУ дешархошта. А. П. Чехов. «Боллий беш».
11.30 — Ӏилман - популярни фильм.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Геометри. 1-гӀа курс.
13.25 — Философи.
14.45 — «Экран — лорие». Кхаллаьха хронически алкоголизм.
15.15 — А. П. Чехов. «Дай вошa Ваня».
16.00 — Экран — хьехархочунна. Ӏалам довзар. 4-гӀа класс.
16.20 — СССР-а халкъий ашараш. Хьалхара передача. 4-гӀа класс.
16.45 — «Революцин художникаш». Ӏилман-популярни фильм.
17.00 — Нохч-ГӀалгӀай АССР-е наркологически служба вӀашагӀйоллар.
17.30 — Кузашка кхиа беланашта. Эрсий мотт.
18.00 — Берашта. «Горизонт» яха киноальманах.
18.40 — «Телеуз» (вокхий миттала).
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
19.20 — Производственно-технологически кинониформаци «ГӀанна йоагӀа процессашта механизаци яр».
19.30 — «Телекъуьхардено хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду»...
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
20.15 — «Правда» газета политически обозревателa Ю. А. Жукова дунен халкъашта юкъерча темах йола беседа.
21.00 — «Камерни ашарий концерт».
21.40 — «Къакъа урок» яха художественни фильм.

31 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Седкъа» яха берашта дола киноальманах.
9.55 — Мендельсон. Номер 2-гӀа йола соната.
10.20 — «Кинонийсбара клуб». Яистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Документальни фильмий программа.
15.50 — Советски нахаркъахкен лардаш а боккъонаш а. Советски общества социальни дегӀаяр а культура а. Передача хӀаьту СССР-а юстице министра хьалхарча заместителя Сухарева.
18.20 — ВЛКСМ ЦК приз вахкара йолча къонача спортсмений финальни яха хьахьехьа.
17.05 — «Подмосковни меридиан».
17.35 — «Хьакъа творчество». Телевизионни обзорени.
18.15 — «Шоаш дола моттиг хьайоахийта, зурманчаш!».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Кховзткъе итталгӀа шерашкара кхат». ШоллагӀа передача.
19.30 — Центральни телевидени ерригсоюзни радион эрсий халкъий Академически хора концерт.
19.55 — «МоллагӀа дар санна доацан кхий» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. ШоллагӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Музыкальни вахар» яха телевизионни журнал. Перерыве — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Шахматий школа».
8.40 — А. С. Пушкина фильмаш. 7-гӀа класс.
9.05 — «Революци художникаш». Ӏилман — популярни фильм.
9.15 — «Фу я, миштa я Ӏомаду профтехучилище». «Хьехамаш».
10.10 — «Немецки мотт». Дешара шоллагӀа шу.
10.40 — «Ӏалам довзар». 3-гӀа класс.
11.00 — «Унахцӏено». Ӏилман-популярни программа.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Физика. 2-гӀа курс.
13.25 — Политически экономи. Капитал а тӀехкаттам бола мах а. Капитализма керттера экономически закон.
14.45 — Монументальни пропаганда ленински план.
15.05 — «Томски догаш». Ӏилман-популярни фильм.
15.15 — Трения. «Любовь Ярова».
16.05 — «Саянски комплекс». Ӏилман — популярни фильм.
16.30 — Экран — хьехархочоа. А. С. Пушкин. «Дубровский». 7-гӀа класс.
17.00 — Берашта. «Седкъа» яха киноальманах.
17.35 — «Майски доӀаш» яха фильм.
18.05 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
18.25 — «Вай дай» яха телевизионни фильм.

Тахан республике гӀоллен Грозней кӀезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5—10, Грозне 7—9 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4, +1, дийнахьа +5 +10 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

МОСКВА, СССР. Ӏилмай Академе К. А. Тимирязева цӀерагӀа баьцовгӀай физиологе институт Советски Союзе баьцовгӀай физиологе къахьагӀа йола Ӏилман учреждени я.

Института керттера декхар — цу баьцовгӀай физиологе мехка центральни учреждене декхар — латт вахара процессаш чухьара вӀашӀехьъяхара фундаментальни тохкамаш дарах, царна управлени яра наькъаш лахарах.

Уж дешаш кийчделга юкъера а баьцовгӀай продуктивность лакхъяра методаш лахара тӀадераадь да. Институто вӀашагӀтох мехка дукхача Ӏилман учрежденеша баьцовгӀай физиологена тохкамаш деш мел дер. Ше хьахинначул тӀехьагӀа Дай-мехка а дуккa а баьцовгӀай физиологи дегӀайоалаяра чӀоагӀа новкъостал даьд цо, шийн рекомендацешца гӀо даьд халкъа боахама.

СУРТА ТӀА: фотосинтеза лабораторе биологически Ӏилмай кандидат Д. А. Слободская шекара свекла лордий фотосинтеза потенциальни интенсивность белгалъеш йоалл.

О. КУЗЬМИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ФУТБОЛ

Хьалхарча лигаца ца къаста тӀерташ хала къовсам лоаттабеча «Терека» аьттув боацаш хилар самардийнахьа чакхъяьнна 43-гӀа тур. Цу дийнахьа Харькове «Металлистаца» ловзаш фусамдаьи наӀарашка шоаш кхо бурган чутеха йоллаше а кхыметтел цхьа очко яьккха магаяжар царна. Счет 4:3 а йолаш телар «Металлист».

ХӀаьта цу дийнахьа хиннa кхыдола вӀашагӀкхетараш иштта чакхдьаьннад: «Факел» — «Нистру» — 6:0, «Шинник» — СКА — 0:0, «Динамо» — «Карпаты» — 2:1, «Жальгирис» — «Спартак» (Ивано-Франковск) — 2:1, «Таврия» — «Спартак» (Орджоникидзе) — 3:1, «Днепр» — «Спартак» (Нальчик) — 1:2, «Металлург» — «Кубань» — 0:1, «Звезда» — «Памир» — 0:1, «Уралмаш» — «Алга» — 4:0, «Кузбасс» — «Колхозчи» — 0:2, «Трактор» — «Торпедо» — 1:0.

Таханарча дийнахьа турнирне таблице 19-ча моттиге я «Терек».

Физкультурен спорти

ГОВРАШЦАРЧА СПОРТА ЦӀЕЙ

ХӀапа шера гуурахьа, хьувкъам чуйнца баьлча, СССР 15 республикера говрбаьреш, мехка йоккхагӀча цхьан ипподроме шоай цӀей дезде вӀашагӀкхет. 1958 шера денз чакхдоаха колхозий, совхозий, говраш лелаеча заводий викалий ерригсоюзни говрашцарча спорта къовсамаш бӀаргадайнад Москве, Киеве, Ташкенте, Тбилисе, Алма-Ате, Фрунзе, Пятигорске, Краснодаре. Ростов-на-Дону хьалха хоржаш яц цу гӀулакха, укх гурахьа а цӀей цигача чакхдоаккхартда.

Доверча аренашка дукхача хана деӀз къаьстта лоархӀаш хиннай говр. ХӀанз Ростовски областть цӀи хеза я говраш лелаеча заводашка. хӀаьта городе чуоь хӀара шера март бетта Дувен хажкъазта юкъера говрай аукцион хул. Ростовски ипподрома директор Павел Брухель Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом болча хана доншлой дивизе командир вар, Берлински операце дакъа лоацаш хиннача цох Советски Союза Турпал хилар. Ше мел лаьккхача хана, Ӏаламо шийна ма хов хоза хьаьхелла хӀама — говраш дукха езаш хиннав из. Цудухьа, иштта дика кийчъяьй цо ше кулгалду ипподром а ерригсоюзни ловзараш чакхдахара.

Традицех къовсамаш дӀадолалу беррига доакъошхой хоза парадаца. Къаман костюмаш тӀа а йийта, хоза багӀа уж говраш тӀа. цхьайолча хана къаьльада 500 говрбаьрега дӀахоачаш хул. Къовсамаш дӀадолалара тормествaш чакхйоаллашехьа а говрбаьрена спортивни «барзкъа» тӀа а дийхе, биь кот бола шоай доттагӀий спорташка арайоах.

Цу къовсамий доакъошхой сакъердаме состав я. Цхьан хана шоай боахамашка хьалхаьча рысакаш ца шоай республика сий лорадеш бар Литверча колхозий председателаш Альфредас Жарнаускас Ромас Кветкаускас. Ше тӀехдика говрбаьра волга хьахьокхар шофера профессий болча Таджикистана команда хьаьло Раджаб Серожиддинова. «Амазонкаша» говраш хохкача дукхаза котало яьхай московски инженера Ирина Михальченкос.

Яхьий лоархӀаме белгалю спортсменех дукхагӀа бараш — говрашцарча спорта шоай мукъа ха дӀалу нах ба. Ипподромашка говраш Ӏомаеш бола новенци говрбаьреш цара бац профессионалаш.

Укх шера къовсамашка дакъа лоацаргдолчарна 60 совгӀат диллад. Царех цхьа дакъа мара кхоачаргдац тӀавагӀача говрашка стильный конкуре якараш санна болча говрашцарча спорта классически программа номерашца дакъа лоацача спортсменашта. Вож совгӀаташ — хӀара шера дукхагӀа хулча, къаман хьисапе говраш хахкара котало яьккхачарна.

КӀезига совгӀаташ даьъадац. масала, къаьнарча гуржий «иссинди» яхача ловзарю. Шин командаша юкъе хувача цу спортивни къовсаме хьвоал говр дикагӀа а лелаеш, шийсагӀа дротик техар. Хьалхарча хана «иссинди» яхача ловзаро говрбаьрий физически чӀоагӀа а веш, цун тӀема дела масса болча оагӀорахьара тохкар, хӀана аьлча цу ловзаро говрбаьречун а говра а беррига низ. сиха реакци дӀаехар.

Казахстанерчеи Юкъерча Азерча республикашкарчеи наьха дукхагӀа даьржа ловзар да «кок-пар» — гаьза-«улак» говрбаьреша къувсалга. Ловзара чулоацам ба 30—40 килограмм йола лаьтта улла гаьза хьа а ийца, массарел кот а ваьнна из коанаӀарех чуйоаккхилга. Ловзаре дакъа лоацаш хул ши команда, хӀаране чу яхи саг я воагӀаш. Ловзар пхийтта минута хул. Котало йоаха «улак» шоай наӀарашка дукхагӀа чуккхьаьча команда.

«Алыш-байга» яха гаьнарча дистанце казахски хьисапе говраш хохкилта вай хана наха чӀоагӀа сакъердам беш да. Цигача дакъа лаца йиш я воккхачо а зӀамигачо а. Дагалаца йиш я Алма-Ате хиннача къовсамашка 72 шу даьннача Нурабай Байменовен 13 шу даьннача Шетенбай Кулиновен цхьа шоай за котало йийцъа ха.

Азербайджански «чюрпацка» яхача ловзарга — говрашцарча баскетболе — дакъа лоацаш ши команда я, хӀаране чу ялх саг а волаш. Пхийтта минут йолча шин тайме дукхьаларча командай ворота гӀоэар чу дукхагӀа бурган тийса команда котйоал.

Шин тайм йолаш да «кызкуу» (дӀатӀехьакхе йоӀа) яха говрашца леладу ловзар я. Цу ловзара оьлаш кӀоаргача бӀаьшерашка чудолх: цхьан хана малхбоалехьа яхача племенашта говраш хехкача хьалхаьннаьнчунга луш хиннай йоӀ. Хьанзарча хана «кызкуу» говрбаьрий, говр кехка йодача йоӀа дӀатӀехьа а кхийна, цунна барт баккха гӀерт. ХӀаьта говраш хахка дӀайоалуча хана ши говра дӀоаххала хьалха лаьттача кхалсага аьттув ба из тӀехьа ца кхийта. Цагахьа санна зӀамигача сага барт баккха вӀашӀехь ца доале кхалсага бокъо я цунна таӀазар де: йоӀ шод а лькке тӀехьайоал цунка. Выступлене мах бета хана лоархӀ говра тӀа вагӀар а цар мел никъ баьб а.

Колхозий, совхозий, говраш лелаеча заводий ерригсоюзни къовсамаш долча хана го йиш я «Чован» — говрашцара поло, «низаки-нетум» — нийсса копье тоха ховлга, «санс» — шийн лоӀамагӀа бола говрашцара къовсам.

Колхозий, совхозий, говраш лелаеча заводий спортсмений ерригсоюзни яхьаша хӀанзарчун белгалонаш а дӀадахачун традицеш а шоайла тоеш чулоац, масааза дукха нах гулбу, къаьстта кагирхой а болаш. ТӀехьара а говрашцарча спорта секцешка из спорт езаенна керда нах ух. ХӀана аьлча, къовсамашка ипподрома трибунашкара хьежилгеи а ше нувра чу ховлгеи бе-бе гӀулакхаш да.

Борис ЛАВРЕНЮК. (АПН).

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковска ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктоххама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ02338. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6324.